

Postoje k alkoholu účastníků volnočasových aktivit Salesiánského klubu mládeže Zlín

Martin Kozubík

Bakalářská práce
2008

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2007/2008

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Martin KOZUBÍK**

Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Postoje k alkoholu účastníků volnočasových aktivit
Salesiánského klubu mládeže Zlín**

Zásady pro vypracování:

1. Volba tématu bakalářské práce
2. Studium literatury v oblasti zvolené problematiky a shromažďování informací
3. Tvorba projektu empirické části bakalářské práce
4. Etapy výzkumu
5. Zhodnocení přínosu bakalářské práce pro teorii a praxi

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

KVAPILÍK, J., SVOBODOVÁ, A. a kol. Člověk a alkohol. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1985.

NEŠPOR, K. Středoškoláci o drogách, alkoholu, kouření a lepších věcech. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-086-3.

NEŠPOR, K., CSÉMY, L. Alkohol, drogy a vaše děti. Praha: Sportpropag, 1993.

Úmluva o právech dítěte. In Sdělení FMZV č. 104/1991 Sb.

Zákon č. 223/2003 Sb., kterým se mění zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Antonín Bůžek, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **7. ledna 2008**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. května 2008**

Ve Zlíně dne 7. ledna 2008

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

L.S.

Mgr. Jarmila Celá
ředitel ústavu

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá zjištěním postojů účastníků volnočasových aktivit Salesiánského klubu mládeže Zlín k alkoholu. Teoretická část charakterizuje Salesiány Dona Bosca, jejich činnost a výchovný systém. Dále se teoretická část zabývá vztahem společnosti k alkoholu, účinky alkoholu na mladistvé a faktory vzniku závislosti. Teoretická část se také zabývá preventivní činností v oblasti konzumace alkoholu. V praktické části byla použita metoda kvantitativního výzkumu a nástrojem byl dotazník. Přínosem práce pro praxi je zjištění postojů respondentů k alkoholu, se kterými se bude moci nadále pracovat.

Klíčová slova: alkohol, postoj, prevence, Salesiáni Dona Bosca

ABSTRACT

Bachelor thesis deals with findings attitudes of participants on leisure time activities of Salesian club of youth Zlín to alcohol. Theoretical part characterizes Salesians of Don Bosco, their activity and their educational system. Theoretical part deals with relation of society to alcohol, effect of alcohol to young people and factors of rise of dependence. In practical part we used quantitative method of research. Instrument of research was questionnaire. Contribution for use is findings attitudes of informant to alcohol. They can be use in future.

Keywords: Alcohol, attitude, prevention, Salesians of Don Bosco

Děkuji panu PhDr. Antonínu Bůžkovi, Ph.D. za odbornou pomoc, ochotu, lidský a laskavý přístup při vedení mé práce.

Mé díky také patří Salesiánskému klubu mládeže Zlín za ochotnou pomoc při získávání dat potřebných pro výzkum.

Dále bych rád poděkoval rodině a všem blízkým za podporu a pomoc.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	9
1 SALESIÁNI DONA BOSCA	10
1.1 SALESIÁNSKÁ ČINNOST V ČSR A ČR.....	11
1.1.1 První období (1927 – 1948)	11
1.1.2 Druhé období (1948 – 1990)	11
1.1.3 Období po roce 1990.....	12
1.2 DON BOSCO.....	12
1.2.1 Preventivní systém	14
1.3 VOLNÝ ČAS DĚTÍ A MLÁDEŽE.....	18
1.4 SALESIÁNSKÝ KLUB MLÁDEŽE ZLÍN	18
2 ALKOHOL A SPOLEČNOST	22
2.1 ALKOHOL - DEFINICE	22
2.2 POJMY SOUVISEJÍCÍ S PROBLEMATIKOU ALKOHOLU	23
2.3 ÚČINKY ALKOHOLU NA MLADISTVÉ.....	27
2.4 MLADISTVÍ A ALKOHOL	28
2.4.1 Faktory vzniku závislostí	29
3 PREVENCE UŽÍVÁNÍ ALKOHOLU U MLADISTVÝCH	32
3.1 PREVENCE V RODINĚ	33
3.2 PREVENCE VE ŠKOLÁCH	36
3.3 PREVENCE MIMO ŠKOLU	38
3.4 PRÁVNÍ NORMY	39
II PRAKTICKÁ ČÁST	41
1 PROJEKT VÝZKUMU	42
1.1 CÍL VÝZKUMU	42
1.2 METODY VÝZKUMU	42
1.3 PODMÍNKY VÝZKUMU.....	45
2 FREKVENČNÍ A DISTRIBUČNÍ ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT	47
3 ODPOVĚDI NA OTÁZKY FORMULOVANÉ V DÍLČÍCH CÍLECH VÝZKUMU	62
ZÁVĚR	66
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	67
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	70
SEZNAM OBRÁZKŮ	71

SEZNAM TABULEK.....	72
SEZNAM GRAFŮ	73

ÚVOD

Téma mé bakalářské práce jsem si vybíral dlouho, záměrně a cíleně. Jsem proto velmi rád, že jsem našel u vedoucího práce záštitu a vstřícnou pomoc. Pro téma své práce jsem se rozhodl nejen proto, že mě zajímá po odborné stránce, ale také proto, že sám v Salesiánském klubu mládeže Zlín pracuji a téma úzce souvisí s mou tamější prací. V SKM Zlín pracuji, jako vedoucí Nealkodiscoshow, a proto mě velmi zajímá, zda jeden z našich hlavních cílů, preventivní činnost v oblasti zneužívání alkoholu a návykových látek u mládeže, naplňujeme.

Alkohol, obdobně jako ostatní drogy, je pro děti a mladistvé nebezpečnější než pro dospělé. Konkrétně v naší společnosti je kladný vztah ke konzumaci alkoholu zakořeněn již po dlouhá léta napříč všemi historickými obdobími. V Českých zemích existuje mnohaletá tradice výroby alkoholických nápojů. V Čechách především piva, na Moravě pak vína a domácích destilátů, především slivovice.

V dnešní době jdou společenské události, významné životní události, rodinné oslavy, tyto, ale i mnohé další příležitosti ruku v ruce spolu s přípitkem, či jinou konzumací alkoholu, vždyť bez popíjení, zapíjení ani připíjení se dnes neobejde skoro žádná oslava, večerní setkání přátel, nebo třeba hromadné sledování sportovních přenosů

V teoretické části práce představím Salesiány Dona Bosca, jejich pedagogiku, myšlení a styl práce, a také zlínský Salesiánský klub mládeže. Cílem teoretické části bude také popis účinků alkoholu na mladého člověka a popis možnosti prevence uskutečňované v různých sociálních prostředích.

V praktické části se budu zabývat výzkumem postojů účastníků volnočasových aktivit SKM Zlín k alkoholu. Výsledky, ke kterým jsem dospěl dotazníkovou metodou, jsem uspořádal do tabulek a grafů a opatřil komentářem. Odpověďmi na otázky formulované v dílčích cílech výzkumu uzavírám praktickou část své bakalářské práce.

.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 SALESIÁNI DONA BOSCA

Salesiáni Dona Bosca jsou významnou řeholí v Římskokatolické církvi - řeholní společenství, které se obrací ke světu. Aby jejich práce s mládeží odpovídala na aktuální problémy společnosti, je nutné neustále zkoumat „znamení času“ – vývoj ve společnosti a v církvi, jakož i situaci mládeže – a přizpůsobovat jejich vlastní aktivity požadavkům doby. Potřeba reagovat na aktuální společenskou situaci vyžaduje hodně osobní a společenské aktivity.

Dříve se salesiáni Dona Bosca specializovali pouze na práci s mládeží. Svou činnost ve 20. století rozšířili také např. na misijní činnost, poskytování exercicií a výpomoc ve farní struktuře diecézí. Za počátek salesiánského díla lze označit datum 8. prosince 1841. Kdy se mladý kněz Giovanni Bosco (1815 - 1888) v severoitalském městě Turíně ujímá šestnáctiletého chlapce Bartolomea, kterého kostelník vyhnal z kostela. Osloví ho, projeví o něj zájem a pozve ho na příští neděli na katechismus. V neděli přichází Bartolomeo s osmi kamarády. Během několika let se kolem Dona Bosca shromáždí přes 500 chlapců, kteří u něj naleznou chybějící domov, zameškané vzdělání, prostor pro hru a zábavu, ale i prostředí, kde by mohli rozvinout svůj život z víry. Tak vznikla tzv. oratoř, která po několika vynucených stěhováních nakonec zakotvila v turínské čtvrti Valdocco (odtud tzv. „valdocká oratoř“).

Oratoř je termín, který původně označoval zařízení pro mládež, ve kterém probíhala jak katecheze a bohoslužba, tak hry a zábava. Dnes chápeme pod slovem oratoř pravidelný prostor pro sportovní, zábavnou a výchovnou činnost pro děti a mládež za aktivní spoluúčasti salesiánů, příp. dalších spolupracovníků.

Na rozrůstající se oratoř nestačil Don Bosco sám. Proto se obklopil stejně smýšlejícími kněžími a laiky a později ze svých chudých chlapců vytvořil Společnost svatého Františka Saleského (inspirován švýcarským světcem „lidové zbožnosti“ z přelomu 16. a 17. stol.), která se dnes nazývá také Kongregace Salesiánů Dona Bosca. Odtud také pochází zjednodušený název členů této kongregace – salesiáni. (Váňová, Kaplánek, 2002).

1.1 Salesiánská činnost v ČSR a ČR

Salesiánské dílo v českých zemích můžeme rozdělit na tři období, 1927 – 1948, 1948 – 1990 a 1990 do dneška.

1.1.1 První období (1927 – 1948)

Přesný příchod salesiánů do Československa datujeme na svátek sv. Václava 28. září 1927. (Vracovský, 2002, s. 12) První salesiánský dům u nás vznikl ve Fryštáku a jeho zakladatelem byl P. Ignác Stuchlý (1869 – 1953), který přišel do naší vlasti až ve svých 58 letech, kdy už měl za sebou bohatou zkušenost z Itálie a Jugoslávie. Postupně byly založeny další salesiánské domy v Ostravě, Praze - Kobyliších, Brně - Žabovřeskách, Pardubicích, Ořechově u Polešovic, Dvorku u Přibyslavi, Hodoňovicích, Mníšku pod Brdy, Přestavlkách u Přerova, Oseku u Duchcova, Ústí nad Labem-Trmicích, ve Vidnavě a ve Vиноři u Prahy. Vytvářely se chlapecké ústavy, které bychom dnes zařadili do kategorie domovů mládeže, dále domy pro přípravu budoucích salesiánů, ale také oratoře. Někteří salesiáni působili také např. ve skautingu. (Váňová, Kaplánek, 2002) Činnost první generace salesiánů u nás lze tedy shrnout, jako pastoračně – výchovnou práci mezi mládeží a to především v otevřených oratořích a internátních studijních domech. (Vracovský, 2002)

Druhá světová válka s sebou přinesla pro salesiánské dílo řadu přesunů a změn. Útvary SS byl zabrán ústav ve Fryštáku. Štěpán Trochta, byl odvečen do koncentračního tábora a někteří další salesiáni uvězněni. Přes všechny těžkosti však salesiánské dílo pokračovalo dál. V roce 1950 působil v českých zemích 261 salesiánů ve 12 domech.

1.1.2 Druhé období (1948 – 1990)

V těchto letech měli salesiáni, podobně, jako ostatní řehole nelehký život. Velmi tvrdým zásahem byla československá „bartolomějská noc“ ze 13. na 14. dubna 1950, kdy ozbrojené síly obklíčily všechny řeholní domy hlavních mužských řádů a kongregací na celém území Československé republiky. Řeholníci byli internováni do několika koncentračních táborů a řada vedoucích osobností byla uvězněna. Někteří na tento tvrdý zásah doplatili smrtí či těžkou újmou na zdraví. V období od roku 1948 do roku 1989 bylo odsouzeno a uvězněno 47 salesiánů. Činnost řeholů byla postavena mimo zákon. Salesiáni, kteří byli propuštěni z vězení, se nemohli oficiálně věnovat svému poslání. Mnozí také

nemohli veřejně vykonávat duchovenskou službu a museli se zapojit do výrobního procesu „budování komunismu“. Přesto se ani v těchto podmínkách nezhálelo. Činnost se nutně přesunula do soukromých bytů, horských chat či do přírody, kde probíhala příprava nových salesiánů, studium filozofie a teologie, ale také množství prázdninových akcí pro menší skupiny dětí a mládeže, zejména tzv. „chaloupky“. Tento termín vymezuje Vracovský (2002) jako „letní tábory pořádané v salesiánském duchu, které se rozvíjely v období totality v naší republice. Typickým znakem chaloupek byl výchovně katecheticky zaměřený program v malém společenství dětí a vedoucích“. Někteří salesiáni přijímali tajně kněžská a jáhenská svěcení v NDR či Polsku, někteří působili ve farnostech jako diecézní kněží, odkázaní na milost či nemilost státních tajemníků vykonávajících církevní dozor.

1.1.3 Období po roce 1990

Sametová revoluce a následná změna politického režimu postavila před salesiány nové možnosti, ale i nové úkoly a nové obtíže. Postupně byly vráceny zabavené domy a mnoho sil stála jejich rekonstrukce. Salesiáni vystoupili z ilegality a začali se učit žít v komunitách. Nastal čas hledání, jak by měla vypadat salesiánská činnost v nově vznikající společnosti. Zejména ve větších městech byly obnoveny či založeny salesiánské domy se salesiánskými středisky mládeže (Praha, Brno, Ostrava, Plzeň, Pardubice, České Budějovice, Teplice, Zlín). I nadále však mnozí salesiáni působí jako kněží ve farní pastoraci mimo sídla svých komunit. Salesiánská provincie dále zřídila nakladatelství Portál, které má velký význam při vydávání pedagogické a psychologické literatury, a vyšší sociálně pedagogickou a teologickou školu JABOK v Praze pro výchovu a vzdělávání pracovníků v sociální oblasti. Salesiáni stáli u zrodu a výrazně podpořili vznik teologické fakulty Jihočeské univerzity. Důležité je i zapojení salesiánů do nejrůznějších médií (ČT Brno, Radio Proglas, ostravské Telepace, Salesiánské mediální centrum a nově také TV NOE). Dnešní salesiáni také navazují na tradici českých salesiánských misionářů tím, že provincie přijala zodpovědnost za pomoc Bulharsku. (Váňová, Kaplánek, 2002)

1.2 Don Bosco

Vlastním jménem Giovanni Melchior Bosco se narodil 16. srpna 1815 v Castelnovu d'Asti v Itálii, v chudé rolnické rodině. Ve dvou letech mu zemřel otec a jeho matka Markéta Occhionová se musela sama s nemocnou babičkou starat o nevlastního syna

Antonína a své dva chlapce Josefa a nejmladšího Jana (Giovanni), kterého zasvětila Panně Marii. Těžce pracovala v hospodářství, ale svým synům vštípila živou víru v Boha. Byl rozeným náčelníkem hochů z vesnice. Předváděl jim svoje kousky, které pochytil na tržišti od kejklířů, vyprávěl jim zajímavé příběhy a všichni se kolem něj seskupovali. Ani jim nevadilo, že se s nimi vždycky také modlil nebo jim vyprávěl nedělní kázání. Cítil již od dětství povolání věnovat svůj život mládeži. V devíti letech měl Jan první sen - vidění - o jeho poslání. Zdálo se mu, že je uprostřed chlapců, kteří si hráli a křičeli. Někteří kleli a on se k nim rozběhl, aby je ranami přiměl k mlčení. Zářící postava muže ho zastavila se slovy: "Ne bitím, ale mírností a láskou." Pak spatřil vznešenou paní a různá zvířata. Divoká zvířata se náhle proměnila v mírné beránky a paní mu řekla: "Tu je tvé pole, tu pracuj! Staň se pokorným, silným a udatným. To, co se stalo nyní těchto zvířat, můžeš udělat i pro mé syny." Jan byl ze snu zděšen, ale jistota příslibení, daná tímto a pak i dalšími sny způsobila, že všechno, co podnikal, dělal s bezpečným klidem, i když to na první pohled vypadalo pošetile nebo beznadějně. Janův o 12 let starší nevlastní bratr mezitím dospěl a začal přebírat vedoucí úlohu v domě. Nerad viděl, když se Jan učil a dával mu co nejvíc domácích prací. Jan je sice všechny dokonale udělal, ale domácím nepokojům konec nebyl a tak matka dala Jana do služby. Později nechala rozdělit hospodářství mezi tři syny a Jan mohl konečně chodit v klidu do školy. Studoval v koleji v sousedním Chieri. Bydlel tam ve městě a pracoval, aby si mohl zaplatit ubytování. Naučil se tak základům všech možných řemesel, což se mu pak dobře hodilo. Dělal krejčího, číšníka, dělníka a dokonce pak uměl trhat bezbolestně zuby. Když se po letech odříkání stal v Turíně knězem (5. 7. 1841), vložil své vrozené schopnosti a neúnavné úsilí do budování výchovných děl pro opuštěnou mládež, do obrany ohrožené víry lidových vrstev a do evangelizace dalekých zemí. Svěřil pokračování v této nezměrné práci třem větvím salesiánské rodiny: Společnosti sv. Františka Saleského (1859), Institutu Dcer Panny Marie Pomocnice (1872) a Sdružení salesiánských spolupracovníků (1876). Jako tajemství úspěchu jim předal poklad preventivního systému založeného na rozumu, náboženství a laskavosti. Systém inspirovaný láskou zakořeněnou v živém setkání s Ježíšem Kristem. Zemřel v Turíně 31. ledna 1888. Mezi svaté byl připočten Piem XI. o Velikonocích roku 1934. Na závěr roku, ve kterém se slavilo sto let od jeho úmrtí, ho Jan Pavel II. prohlásil za otce a učitele mládeže(24.ledna1989).(www.sdb.cz/zakladateljanbosco);(www.abcsvatych.com/mesice/1/leden31.htm)

1.2.1 Preventivní systém

Během svého života, který Don Bosco zasvětil práci s mládeží, vytvořil a zároveň prožíval zvláštní styl výchovy, který sám nazýval: „Preventivní systém“. Sám jej charakterizoval v jediném dokumentu, který napsal na žádost arcibiskupa. Celý tento systém se opírá o rozum, náboženství a laskavost. Vychovává z žáka přítele, který vidí ve svém asistentovi dobrodince, který ho upozorňuje pouze proto, že z něho chce vychovat dobrého člověka. Napomíná se tak, že se nenarušuje srdečný vztah mezi vychovatelem a chlapcem ani v době výchovy, ani později. Když si vychovatel získal srdce svého chráněnce, bude mít na věky na něho vliv. Někdo namítne, že je tento systém v praxi nesnadný. Podotýkám, že ze strany žáků je mnohem snadnější, uspokojivější a úspěšnější. Ze strany vychovatelů jsou zde určité obtíže, ale ty se zmenší, pustí – li se vychovatel horlivě do díla. Vychovatel je člověk, který se zasvětil dobru svých žáků. Proto má být připraven podstoupit každou nepříjemnost a námahu, jen aby dosáhl svého cíle, totiž občanské, mravní a odborné výchovy svých žáků. Preventivní systém činí z žáka přítele, který vidí v asistentovi svého dobrodince, jestliže ho upozorňuje, jestliže ho chce učinit dobrým, uchránit ho před nepříjemností, od trestů a ostudy. (Bosco, 1877)

Tyto myšlenky Dona Bosca dnešní autoři rozvádějí a vyčleňují konkrétní pilíře - charakteristické vlastnosti preventivního systému.

1. Rodinnost

Žít s mládeží tak, že vzniká prostředí bezpečí, v němž se mladí lidé cítí přijímání a prožívají, že „jsou doma“.

2. Asistence

Aktivní přítomnost mezi mladými. Navazovat osobní vztahy, naslouchat jim, pokud je třeba vést, povzbuzovat společnou zábavu. Dospělý je partnerem a průvodcem ve výchově. Asistence vyžaduje láskyplné jednání s úctou k individualitě mládeže a vylučuje mocenské, manipulativní a autoritativní formy jednání.

3. Věrohodnost a autorita

Pro Dona Bosca je výchova bezcenná, jestliže vychovatel a výchovné společenství neprožívají zřetelně své vlastní životní přesvědčení. Opravdová autorita pak zvětšuje vývojové šance mladých lidí a podporuje jejich zrání.

4. Láska vychovatele

Don Bosco byl hluboce přesvědčen, že láska se probouzí pouze zkušeností lásky. Na tomto základě je pro něj laskavost základním principem jeho výchovné metody.

„Láska vychovatele“ se projevuje ve třech směrech:

- a) **Rozum.** Tato zásada nás zavazuje k tomu, aby vychovatel jednal podle osvědčených norem pedagogiky a pastorage.
- b) **Laskavost.** Mladí lidé musí cítit, že je vychovatelé mají rádi a že to s nimi myslí dobře. To platí i pro situace, kdy musí být stanoveny hranice. Laskavost znamená projevat pozornost a náklonnost a současně vyžadovat dodržování pravidel.
- c) **Náboženská výchova.** Zaměření na to, aby ve vychovatelích (salesiánech) mladí lidé nacházeli přátele, na něž se mohou obrátit s otázkami po smyslu života. Nabízet prostor a čas pro rozjímání, modlitbu a bohoslužby.

5. Veselost a optimismus

K salesiánské pedagogice bytostně patří příjemná atmosféra a radostné sdílení. Proto se vytvářejí atraktivní nabídky společného trávení volného času. Jsou to např. výlety, zájezdy, hry, sport, hudba, divadlo, ale i práce. Již pro Dona Bosca k salesiánskému zařízení nezbytně patřilo hřiště, kde se mladí lidé mezi sebou přátelsky setkávali. Důležité je také společné slavení svátků církevního roku, řeholního společenství a osobních i společenských výročí. Svátky a slavnosti vytvářejí společenství, dávají rytmus všedním dnům a sílu pro zvládnutí toho, co nás čeká v budoucnosti.

6. Pohostinnost

Znakem salesiánských zařízení je pohostinnost. Všichni spolupracovníci se starají o to, aby mezi účastníky setkání panovala přívětivá atmosféra.

7. Náboženská praxe

Don Bosco stále znovu poukazoval na to, že náboženství je velmi důležitým pilířem jeho pedagogiky. Ta byla totiž určena křesťanským obrazem člověka a obsahovala náboženské prvky ve stylu své doby. Přitom Don Bosco nevnímal náboženství jako „nadstavbu“ života, nýbrž jako ústřední základ života a jako návod k životu. Mladý člověk by měl každodenně zakoušet, že náboženství jeho životu pomáhá a osvobozuje jej. Tento úkol, i když je nedílnou součástí dědictví Dona Bosca, dnes vyžaduje zvláštní citlivost vzhledem k velkému počtu lidí bez vyznání a k náboženské pluralitě. Současná salesiánská náboženská výchovná práce je zaměřena na to, aby mladí lidé nacházeli v salesiánech přátele, na něž se mohou obrátit s otázkami po smyslu života. Vědomě také nabízí prostor a čas pro rozjímání, meditaci, modlitbu a bohoslužby, a tak poukazují na náboženskou dimenzi života.

8. Výchovné a pastorační prostředí

Vybudování výchovně pastoračního společenství, ke kterému patří salesiáni, zaměstnanci, mládež, rodiče, učitelé, vychovatelé a dobrovolní spolupracovníci, dobrodinci a přátelé, patří v každém salesiánském domě mezi priority. V tomto společenství přinášejí laičtí spolupracovníci samostatný příspěvek své zkušenosti a způsobu života. Salesiáni jsou k této nabídce otevření a přijímají ji a podporují ji.

Všichni, kdo působí v salesiánském zařízení, společně reprezentují hodnoty charakteristické pro salesiánský výchovný styl. Proto je podle dona Boska velmi důležitá jednota společenství vychovatelů. Vychovatelé nemohou výchovný styl dona Boska uskutečnit jednotlivě. Pro rozvoj mladých lidí je důležitá jak příjemná atmosféra, tak také dobrá spolupráce mezi salesiány, zaměstnanci, dobrovolníky a členy salesiánské rodiny. Duch spolupráce, úcty a porozumění je nutný k tomu, aby se u salesiánů cítili dobře jak mladí, tak i spolupracovníci. Díky těmto charakteristikám, můžeme rovněž vyčlenit a vyvodit cíle salesiánského preventivního výchovného systému, které přehledně a srozumitelně formulovali Váňová a Kaplánek. (2002).

Integrální výchova a vzdělání

Salesiáni chtějí doprovázet mladé lidi, aby se stali samostatnými a zodpovědnými osobnostmi. Přitom se snaží je všestranně podporovat a pozvat je, aby objevovali Ježíše Krista a jeho poselství jako orientaci a pomoc pro svou vlastní životní cestu. K salesiánské pedagogice proto neopominutelně patří kulturní, ekologické, sociální a náboženské vzdělávání.

Zkušenost se společenstvím a pozvání k solidaritě

Uprostřed společenských tendencí k individualistické životní orientaci chceme mladým lidem zprostředkovat a nabídnout alternativu života v solidaritě a ve společenství.

Vytváření schopnosti k spoluutváření společnosti a církve

Vzhledem k rostoucímu rozčarování mladých lidí společenskými institucemi (a často také církví) je chceme podněcovat, aby se sami aktivně podíleli na poslání církve. Mladí lidé jsou nejen adresáty našich služeb, nýbrž jsou také sami subjekty, takřkajíc „prvními apoštoly mládeže“. Zvláště nám záleží na tom, abychom se my jako křesťané společně s nimi zasazovali o „kulturu života“ v naší společnosti. Chceme tedy podle našich sil přispět k tomu, aby mladí stále ve větší míře přijímali hodnoty solidarity, práva a míru za své.

Přednostní péče o chudou mládež

S Donem Boscem věnujeme přednostní péči chudé, opuštěné a ohrožené mládeži, neboť ta nejvíce potřebuje lásku a záchranu. Vzhledem k rozmáhající se chudobě, která v naší společnosti zvláště postihuje mladou generaci, chceme pracovat přednostně tam, „kde je chudoba největší“. Spolu se všemi skupinami salesiánské rodiny se stáváme zástupci těchto mladých lidí na okraji společnosti a propůjčujeme jim svůj hlas. Naše vlastní díla je třeba vždy znovu prověřovat, zda jsou přizpůsobena potřebám chudé mládeže.

1.3 Volný čas dětí a mládeže

Jelikož činnost SKM Zlín je zaměřena na volnočasové aktivity dětí a mládeže, vymezíme nejprve termín volný čas a jeho funkce v této kapitole. Pedagogický slovník (Průcha, Walterová, Mareš, 2001. s. 274) vymezuje volný čas jako: “Čas, s kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku).“

Volný čas tedy můžeme chápat, když vycházíme z této definice také jako je čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem žádných svých závazků, které vyplývají z jeho rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život. Jde o čas, kterým může svobodně disponovat. Za volný čas je považován čas, v němž jedinec svobodně na základě svých zájmů, nálad a pocitů volí svou činnost. Je to činnost, do níž člověk vstupuje s očekáváním, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí, a která mu přináší příjemné zážitky a uspokojení.

Jako hlavní funkce volného času se uvádějí: odpočinek (regenerace pracovních sil, zábava (regenerace duševních sil), rozvoj osobnosti (spoluvytváření kultury). Pokud jde o děti a mládež zejména, plní volný čas, který je vhodně usměrňovaný, též preventivní funkci vůči sociálně patologickým jevům, které děti a mládež ohrožují. Vývoj jeho pojetí lze ukázat na vymezeních několika autorů posledních desetiletí, kteří vycházejí ze zásadně shodného, dostatečně širokého základu. Vývoj pojetí této oblasti v různých zeměpisných a jazykových oblastech se bezpochyby liší.

1.4 Salesiánský klub mládeže Zlín

Salesiánský klub mládeže Zlín patří do sítě klubů, které salesiáni spravují nejen v České republice, ale i po celém světě. Konkrétně ve Zlíně působili od r. 1968 někteří salesiáni jako kaplani. Jejich zásluhou se setkala mnoho mladých lidí s ideály dona Boska a někteří z nich se rozhodli zasvětit svůj život službě mládeži. Proto byla salesiánům po r.1989 svěřena zlínská farnost. Počátky střediska můžeme vidět v činnosti, která se rozvíjela v pronajatých prostorách v centru města (klubovny, dílny, oratoř). V roce 1998 bylo na sídlišti Jižní svahy otevřeno středisko mládeže v provizorních prostorách. V bezprostřední blízkosti střediska byla v r. 2000 zahájena výstavba areálu, jehož součástí

je kostel a středisko mládeže. Stavba byla dokončena v roce 2003 a klub funguje od té doby v nových prostorách.

Klub ve Zlíně má dle našich právních norem podobu občanského sdružení (to je nejstarší a nejrozšířenější právní formou nevládní neziskové organizace v polistopadovém režimu v Česku. Činnost občanských sdružení je upravena zákonem o sdružování občanů č. 83/1990 Sb.) Posláním sdružení je doprovázet mladé lidi na cestě k dospělosti. Z poslání vyplývají 2 konkrétní cíle:

- Integrální výchova. Klub usiluje o komplexní rozvoj mladého člověka po stránce tělesné, duševní, sociální i duchovní
- Pozvání k solidaritě. Rozvíjí u mladých lidí tuto základní vlastnost pro trvale udržitelný rozvoj společnosti a světa

Pro naplnění prvního cíle sdružení nabízí dětem a mladým lidem bez rozdílu původu, vyznání a náboženského přesvědčení prožití volného času ve třech formách:

- Spontánní činnost v nízkoprahovém zařízení
- Zájmová činnost v kroužcích, diskotékách a nepravidelných akcích
- Prázdninové tábory

Pro naplnění druhého cíle sdružení nabízí službu pro dobrovolníky. Cílem je, aby se dobrovolníci stali animátory, tedy lidmi, kteří cítí zodpovědnost za svůj život, za život druhých, za prostředí, ve kterém žijí. Sdružení vede dobrovolníky k odpovědnosti za určitou aktivitu, včetně její výchovné kvality. Zajišťuje dobrovolníkům podmínky pro jejich práci a nabízí jim profesní a lidský rozvoj. (Výroční zpráva SKM Zlín, 2006).

Organizační schéma aktivit SKM Zlín

Středisko pro děti a mládeže

(klub mládeže, klub dětí, nealkodiskotéky, zájmové kroužky, prázdninové tábory, sobotní akce)

Klub mládeže a klub dětí – nízkoprahové zařízení pro děti a mládeže. Vstup je volný, nikdo není nucen k pravidelné účasti a je vždy vítán., respektuje – li základní pravidla slušného chování a jednoduchá pravidla provozního řádu. Činnost probíhá hlavně

ve velkém sále, ale i v hernách a také v klubovém baru a venkovním hřišti. K dispozici jsou kromě klasických stolních her také například šipky, kulečnick, stolní fotbaly apod. Základním kontaktním místem je recepce, kde je možné si jednotlivé hry zapůjčit a získat informace.

Nealkodiskotéky – aktivita SKM Zlín, která nabízí mladým lidem především ve věku 14 – 17 let zábavu, která je jim blízká, je moderní a atraktivní a přitom v bezpečném prostředí bez alkoholu, násilí a drog. Na diskotéce se nepodávají alkoholické nápoje, ani jiné omamné látky a nikdo není vpuštěn pod jejich vlivem.

Zájmové kroužky – jsou další možností pro návštěvníky klubu dětí a mládeže k rozvoji jejich dovedností a schopností. SKM Zlín nabízí řadu kroužků, od modelářského, přes výtvarný až po ojedinělý kouzelnický.

Letní prázdninové tábory – během léta pořádá SKM Zlín turnusy táborů nejen pro děti, ale i pro středoškoláky a i speciální turnus pro rodiče s dětmi.

Nepravidelné akce – především pro návštěvníky klubu.

Výchova a vzdělávání dobrovolníků

(dobrovolnické pátky, biblické úterky, škola animace 1. - 3. ročník, víkendy, organizační porady, exkurze, ekonomický víkend, prázdninové akce)

Výchova a rozvoj dobrovolníků je velmi důležitou součástí činnosti. SKM Zlín vytváří pro jejich práci a růst profesionální zázemí. K 1. 11. 2006 již bylo 38 dobrovolníků akreditováno podle zákona.

Aktivity pro dospělé

(klub pro rodiče s dětmi, klub pro dospělé)

Poslání salesiánů je doprovázet mladé lidi na cestě k dospělosti. I po dosažení tohoto bodu najdou lidé dveře klubu otevřené, a to v klubu pro rodiče s dětmi, ale také v různých aktivitách cíleně připravených pro dospělé. Tato práce má napomáhat posilovat život rodiny.

Festival Pod věží

(festival, vývoj křesťanské moderní hudby na Moravě od roku 1968)

Přehlídka hudebních kapel hrajících moderní křesťanskou hudbu. Mimo samotnou přehlídku je festival významnou akcí, která dopomáhá kontaktu s veřejností. Rozvíjí spolupráci s podobnými zařízeními prezentuje model využití volného času.

Organizační zázemí

(administrace, bar, recepce, public relations, technická správa a pronájmy, partneři)

2 ALKOHOL A SPOLEČNOST

Alkohol se stal nejrozšířenější tvrdou drogou na celém světě. Česká republika není v tomto ohledu výjimkou. (Zejména po roce 1990 se výrazně rozšířilo zneužívání návykových látek a dokonce patříme k předním světovým konzumentům alkoholu). Pokusy o zákaz volného prodeje alkoholických nápojů tzv. prohibice (např. dvacátá léta v USA a osmdesátá léta v SSSR) nevedly k uspokojujícím výsledkům, proto se od nich upustilo. Vztah většiny lidí k alkoholu lze nazvat konzumací, tj. užíváním v přiměřeném množství a při vhodných příležitostech - např. sklenice piva po obědě. Avšak nadužívání tzv. abúzus je pro organismus rizikový stejně jako jakákoli jiná tvrdá droga. Alkohol, obdobně jako ostatní drogy, je pro děti a mladistvé nebezpečnější než pro dospělé. I při občasném požití se zvyšuje nebezpečí onemocnění jater (játra nejsou schopna odbourávat alkohol v takové míře jako u dospělých) a nervového systému. Čím mladší jedinci pijí alkohol, tím větší je riziko pozdějšího přechodu na jiné tvrdé drogy. Společnost děti a mladistvé před alkoholem chrání zákonem. Věková hranice pro podávání alkoholických nápojů je v Čechách 18 let, ale např. v USA a Japonsku 21 let a ve Švédsku 20 let. (Nešpor, 1993)

Konkrétně v naší společnosti je kladný vztah ke konzumaci alkoholu zakořeněn již po dlouhá léta napříč všemi historickými obdobími. V Českých zemích existuje mnohaletá tradice výroby alkoholických nápojů. V Čechách především piva, na Moravě pak vína a domácích destilátů, především slivovice.

V dnešní době jdou společenské události, významné životní události, rodinné oslavy, tyto, ale i mnohé další příležitosti ruku v ruce spolu s přípitkem, či jinou konzumací alkoholu, vždyť bez popíjení, zapíjení ani připíjení se dnes neobejde skoro žádná oslava, večerní setkání přátel, nebo třeba hromadné sledování sportovních přenosů.

2.1 Alkohol - definice

Alkohol je obecné označení pro ethylalkohol (mimo chemii etylalkohol, v chemii též etanol) – C_2H_5OH – molekulu, která vzniká kvašením cukrů. Je to bezbarvá kapalina ostré, ale ve zředění příjemné alkoholické vůně, která je základní součástí alkoholických nápojů. Je snadno zápalný a je proto klasifikován jako hořlavina 1. třídy. Etanol je jednoduchá chemická látka, která velmi snadno proniká k různým orgánům včetně mozku. Její obsah v alkoholických nápojích se pohybuje v rozmezí mezi 2 – 3 % (pivo) až do extrémních

70% u některých druhů destilátů (absinth). U konzumace alkoholu není důležitá pouze koncentrace, ale i jeho množství. Např. v jednom 12 % pivu je zhruba stejně alkoholu, jako ve 2 dcl vína, nebo půl dcl destilátu. Kvapilík a Svobodová (1985, s. 13) uvádějí, že: „Z hlediska kvantitativního je etanol nejslabší psychotropní látkou, neboť zřetelné účinky se objevují až v dávkách kolem 1 g na 1 kg váhy, což je milionkrát vyšší dávka, než u halucinogenu LSD. Etanol patří do skupiny hypno – sedativ a svými účinky se blíží barbiturátům s krátkým až středním působením. Na rozdíl od ostatních psychofarmak vyvolává v dávkách, které se ještě neprojevují v nervovém systému, rozsáhlé změny v látkové přeměně.“ Nejvýznamnější zásah etanolu je z farmakologického hlediska především v látkové přeměně a v nervech, na ostatní systémy je jeho vliv relativně méně významný a projevuje se ve větší míře až při těžších otravách. Alkohol působí na centrální nervovou soustavu, roztahuje kožní kapiláry a vyvolává pocit tepla. (Kvapilík, 1985, s. 13 - 15)

2.2 Pojmy související s problematikou alkoholu

Abstinence – Vědomé naprosté zřeknutí konzumace alkoholických nápojů. Např. z důvodů kulturních, etických, náboženských, zdravotních či rozumových.

Abúzus – Nadměrné užívání, nadužívání, zneužívání. Projevuje se, jako nadměrné užívání psychotropních látek, v našem případě alkoholu.

Alkohol – Ethylalkohol C_2H_5OH

Alkoholik – Osoba závislá na konzumaci alkoholických nápojů. Za alkoholika se považuje ten, kdo měl poprvé některý abstinenční příznak. Alkoholik je člověk, kterému požívání nějakého alkoholického nápoje přináší problémy - v zaměstnání, rodině, partnerském vztahu.

Akoholismus - nebo též závislost na alkoholu je chronické recidivující onemocnění postihující nejen celou osobnost postiženého jedince po stránce psychické a fyzické, ale i jeho blízké, zvláště pak rodinné příslušníky. Patří mezi nejzávažnější a nejrozšířenější formy závislosti. Obecně lze o něm hovořit, dosáhne-li závislost na alkoholu takového stupně, že škodí buď jedinci, společnosti nebo oběma. Tuto nemoc je možno jako všechny ostatní duševní i tělesné poruchy léčit.

Typy alkoholismu:

Typ alfa – občasné požívání alkoholu. Jde o abúzus v souvislosti s vnitřními konflikty. Člověk, který zná účinky alkoholu čas od času této drogy zneužije např. k odstranění úzkosti, potlačení tenze, získání euforie či odstranění dysforie a konečně, jako prostředku k sblížení s ostatními lidmi. U tohoto typu není změněna schopnost kontroly pití, není fyzická závislost, vzniká ale snášenlivost vůči alkoholickým nápojům. Mezi rizika tohoto typu patří: Úrazy a trestné činy pod vlivem alkoholu, a to, že z Alfa typu může vzniknout typ gama.

Typ beta – příležitostné požívání alkoholu v souvislosti s pijáckými zvyklostmi, nebo nedostatkem vhodných zájmů pro volný čas. Pijáci tohoto typu často vyhledávají příležitosti k pití. Motivací je touha neodlišovat se a nezůstat tak v pozadí. U tohoto typu není změna kontroly ani fyzická závislost. Riziko představují např. dopravní předpisy. Od typu beta je možný přechod k typu delta.

Typ gama – představuje závislost na alkoholu. Během let abúzu dochází k jeho změnám (kvantitativním). Možná konzumace, která pokračuje až do intoxikace. Věrnou charakteristikou tohoto typu je změněná, poruchová kontrola požívání alkoholických nápojů. Po případné intoxikaci je tento jedinec schopen kratší, či delší dobu abstinovat. U tohoto druhu se jedná především o psychickou závislost.

Typ delta – Především somatická závislost na alkoholu. Neustálá pokračující konzumace alkoholických nápojů. („nikdy opilý, nikdy střízlivý“). Trvalé udržování hladiny alkoholu v krvi po somatické stránce je zde větší riziko poškození (cirhóza, delirium tremens) než u typu gama, kde se jedná většinou o důsledky sociální (rodina, práce...)

Typ epsilon – je v podstatě epizodický abúzus se změněnou kontrolou.

Jednotlivé typy závislosti se nevyskytují většinou jako čisté, spíše se kombinují. Ve většině případů ovšem jeden typ převládá. (Kvapilík, Svobodová, 1985)

Podle serveru (www.alkoholik.cz) **Rozpoznáváme 4 vývojová stadia alkoholismu.** Již dříve je velmi podobně popsal Jellinek, 1952)

1. *počáteční stadium* – piják poznal účinek alkoholu jako drogy. Má potřebu zvyšovat dávky alkoholu, aby se dostavily pocity dobré nálady. Alkohol mu „dává, ale nebere.“

2. *varovné stadium* – častá podnapilost a opilost. Nikdo (ani piják, ani okolí) neodhadují nebezpečnost častého pití. Opilost je znovu a znovu. Pije častěji, přechází od méně koncentrovaných alkoholických nápojů (pivo) k lihovinám. Spíše nemá okénka. Kdyby piják pil o samotě, byl by nápadný. To si uvědomuje. Hledá společníky, které v budoucnu označí jako „špatnou společnost,“ která ho k pití přivedla.

3. *rozhodné stadium* – roste tolerance, jsou zde typická okénka (tím se odlišuje od předchozího stadia). Alkohol se dostává z periferie pozornosti do centra. Přestává ovládat alkohol, alkohol již ovládá jeho. Znovu a znovu slibuje sobě a svým blízkým (nejčastěji další den po tom co byl opilý), že již pít nebude a toto permanentně porušuje. Pokud však po delší dobu abstínuje, získá dojem, že ovládá pití. Může to trvat týdny nebo měsíce. Neuvědomuje si, že vlivem častých a opakovaných dávek alkoholu se dostal jeho nervový systém do situace podobné té, kdy škrtnutím zápalky vybuchne celé skladiště trhavin. Pokud začne v této chvíli pít, jeho hranice se ztratí a už nepřestane.

4. *konečné stadium* – výrazně snížená tolerance na alkohol – závislý se tedy opije častěji (ne z menšího množství alkoholu!). Opíjí se i při nevhodné příležitosti. Pije i několik dní – tzv. tahy. Pije již od rána. Dostavuje se termín debaklu: „S alkoholem to nejde, bez něj také ne“. Tím se uzavírá kruh a většinou zde může pomoci jen psychiatr v protialkoholní léčebně nebo ambulantní středisko pro alkoholismus a toxikomanii.

Droga – je chemická, nebo přírodní látka, která mění tělesný nebo duševní stav člověka. (Nešpor, 1992) Droga je používána a zneužívána pro změnu nálad a vědomí. Ovlivňuje činnost mozku, centrální i periferní nervové soustavy. Při opakovaném použití drogy může vznikat závislost.

Intoxikace – stav otravy někdy způsobený abúzem alkoholu či jiné omamné látky, jedu. (Hartl, Hartlová, 2000)

Misúzus – Zneužívání, nejčastěji psychotropních látek pro rychlou změnu nálady bez lékařského předpisu.

Pijáctví – Rané stadium vývoje alkoholismu. Společenské, příležitostné s občasným nadměrným pitím a však není ještě závislost, ani ztráta kontroly.

Prevence – Předcházení nežádoucím jevům, nehodám, úrazům, nemocem atp. Rozlišujeme tři druhy.

1. *Primární* – předcházení ohrožujícím situacím v celé sledované populaci.

- Nespecifická – podporuje formy žádoucího chování obecně.
- Specifická – zaměřená proti konkrétnímu riziku. (Např. předcházení prvotnímu kontaktu jedince s drogou.)

2. *Sekundární* – Zaměřuje se na rizikovou skupinu zvláště ohroženou negativním jevem (Např. prevence požívání alkoholu mezi mládeží na sídlišti). Jde tedy také o vyhledání problému, který již vznikl a jeho léčbu. (<http://www.ped.muni.cz/wsedu/mu/drogy/BM/sek.htm>)

3. *Terciální* – Cílena na jedince, u nichž se už negativní jev projevil, snaha o zmírnění následků problémového jevu, a také např. recidivě. Může mít i podobu tzv. „menšího zla“ např. Výměna injekčních jehel pro toxikomany.

Úzus – zvyklost, obyčej. Přiměřené užívání látek (alkohol, léky) činností (práce, sex) v přiměřeném množství a vhodné situaci.

(Hartl, Hartlová, 2000)

2.3 Účinky alkoholu na mladistvé

Mladí lidé by neměli pít žádné alkoholické nápoje, nanejvýš symbolickou kapičku při rodinných příležitostech, protože jsou zatím jak fyzicky, tak emocionálně méně vybaveni, aby se s účinky alkoholu vypořádali. Alkohol je pro ně mnohem nebezpečnější nežli pro dospělé. Jejich játra nejsou schopna ho odbourávat v takové míře jako u dospělých a navíc mají menší tělesnou hmotnost. Již velmi malé množství alkoholu může vyvolat u dětí nebezpečné otravy. Návyk na alkohol se u dětí a mladých lidí vytváří velmi rychle. Totéž množství alkoholu bude mít mnohem větší vliv na dítě nebo mladistvého než na dospělého, protože jejich těla jsou stále ještě v růstu a ve vývoji. Proto existují zákonem stanovené věkové hranice pro nakupování alkoholu v obchodech a barech. V České republice se osobám mladším 18 let alkohol nesmí prodávat či podávat. Mladiství nesmějí alkohol kupovat ani ho v barech či podobných zařízeních konzumovat. Bohužel se děti a mládež velmi často dostávají do styku s alkoholem a tuto zákonnou hranici nerespektují. O to smutnější je tento obraz, že dospělí často sami dětem a mládeži alkohol nabízí a poskytují. Ve velkém množství případů se jedná o rodiče, či jiné rodinné příslušníky.

Proč je tedy alkohol tak nebezpečný zejména dětem a mladistvým?

Je třeba uvědomit si, co je v době vývoje organismu jiné, nežli ve fázích života, kdy je již tělo plně vyvinuto. Vývoj a zrání organismu není rovnoměrný, proto jsou zde větší individuální rozdíly, nežli u dospělých. Vstřebávání a distribuce alkoholu je ovlivněna průtoky krve, které jsou pro různý věk dětí různé. Množstvím vody v organismu (u dětí a mladistvých vyšší), rozsah tukové tkáně, která se v průběhu dětství a dospívání mění. Zejména v pubertě jsou patry rozdíly mezi chlapci a děvčaty. Dále má na vstřebávání alkoholu v mladistvém organismu nesporně podíl funkční zralost jater, která je právě v době dospívání zatížena fyziologickými změnami. Stejně tak má na osud alkoholu v těle mladistvého vliv zralost dalších orgánů (mozku, ledvin a respiračního a oběhového ústrojí).

Alkohol má účinky centrální, způsobuje excitaci, stimuluje motorické a psychické funkce a proto také vede k euforii, která je v klinickém projevu dětí a dospívajících zvláště výrazná. Dále působí také na oběhový systém, kde je jeho působení zprostředkováno jeho účinkem na centrální nervový systém. (tepelné ztráty – nebezpečné zvláště pro dětský a dospívající organismus).

Dále je velmi důležitým faktorem tělesná hmotnost, která se prudce a rapidně mění ve věku od 10 do 18 let života (v tomto období se často hmotnost těla zdvojnásobí). Zátěž pro organismus je tedy velká. Když se tedy zatížený organismus oslabuje alkoholem je situace mnohem nebezpečnější, než ve věku dospělém. Puberta samotná má totiž vliv na osud každé látky, která se dostává do organismu taktéž alkoholu. (mimo jiné se přece mění objem krve v organismu). (Kvapilík, Svobodová, 1985)

MUDr. Karel Nešpor, CSc. doplňuje další účinky alkoholu na mladistvé ve svém článku Alkohol a jiné návykové látky (2004, s. 1) u dětí v tomto smyslu: „Existují důkazy o důsledcích pití alkoholu a jiných drog na mozek dospívajících. Během dospívání dochází k tělesným i duševním změnám a také k vytváření nových sítí mozkových buněk. I jen mírné poškození paměti a schopnosti učení alkoholem nebo drogami vede k horším studijním a později i pracovním výsledkům. Poškození paměti v dospívání může přetrvávat i později, když spotřeba alkoholu a drog klesne. Moderní vyšetřovací metody zjistily u sedmnáctiletých dospívajících, kteří pili alkohol a měli kvůli tomu problémy, menší hippocampus, což je část mozku důležitá právě pro učení a paměť. Zhoršená paměť a schopnost se učit není jediným rizikem alkoholu v dospívání. K dalším patří úrazy, dopravní nehody, otravy, sebevraždy, sexuální násilí, nebezpečný sex, trestná činnost zejména násilného rázu, rychlý rozvoj závislosti na alkoholu a drogách či přechod od alkoholu k jiným drogám.“

2.4 Mladiství a alkohol

S konzumací alkoholu je spojena řada rituálů, které jsou velmi nebezpečné pro děti a mládež. Např. rituál tůkání sklenicemi „na zdraví“ je symbolem dospělosti a účasti na dospělém životě. U dětí a mládeže se objevuje touha a snaha o brzké zapojení do tohoto rituálu a potažmo tak účast na dospělém životě, což jde ruku v ruce s konzumací alkoholu. Takže pokud se dítě a mladiství např. nedostávají k jiným projevům dospělosti a jiným a prospěšnějším rituálům vedoucím k dospělému projevu, pak je pro ně rituál pití alkoholu velmi blízký dosažitelný a lákavý. (Heller, Pecinovská, 1996)

Děti a mladiství se ovšem velmi často dostávají do prvních kontaktů s alkoholem právě prostřednictvím rodičů a blízké rodiny např. během oslav. Takže dopad na utváření rituálů a postojů dospívajících k alkoholickým nápojům je negativní. Je – li tedy postoj

rodiny k užívání alkoholu pozitivní, je u dětí a mladistvých konzumace alkoholu nasnadě. (Konečná, 2003)

Tady se setkáváme s pojmem postoj, který je ve vztahu člověka (v našem případě dětí a mládeže) velmi důležitým. Literatura nám k pojmu postoj nabízí varianty vysvětlení pojmu *Postoj*:

Podle Slovníku jazyka českého (Trávníček, 1952, s. 1217) jde přeneseně o poměr či stanovisko (k někomu, k něčemu).

V sociální psychologii se postoj chápe jako hodnotící vztah. Pochopit a předvídat jednání člověka znamená porozumět třem složkám postoje, kognitivní, emocionální a konativní, kdy se uplatňují všechny základní komponenty psychické činnosti. Postoje se získávají během života při konfrontaci jedince se sebou samým a prostředím. Pokud jde o stabilitu postojů, ta spočívá v soudržnosti jeho emotivních, kognitivních a konativních složek. Citovost je současně racionalizována a promítá se do výsledného jednání. (Hyhlík, Nakonečný, 1973)

Při vzniku postojů hrají podstatnou roli procesy učení, kognitivní procesy, též i operantní podmiňování, jako např. odměňování a trest, jakož i potlačené konflikty. (Fürst, 1997)

2.4.1 Faktory vzniku závislosti

Závislost je jev, na kterém participují faktory bio – psychosociální povahy. Při určování faktorů, které vedou ke zkoušení, užívání či závislosti, je třeba vycházet z faktu, že každý člověk (jako bio – psycho – sociální bytost), je zcela jedinečný a neopakovatelný. E. Urban uvádí čtyři faktory vedoucí ke vzniku závislosti (drogové).

1. Faktory farmakologické (droga)
2. Faktory somatické a psychické (osobnost)
3. Faktory environmentální (prostředí)
4. Faktory precipitační (podnět)

Někteří další autoři (Novotný, Ondrejko) přidávají ještě faktor pátý a to faktor frekvence (četnost).

1. *Faktory farmakologické (droga)* – Látka, která vyvolává psychickou a fyzickou závislost. Jde hlavně o její přítomnost a dostupnost. Alkohol patří u nás k nejrozšířenějším a nejdostupnějším drogám a to i pro mladistvé a děti.

2. *Faktory somatické a psychické (osobnost)* – Urban uvádí stanovisko znalců WHO, že“ V zásadě se může stát závislým každý člověk“. Samozřejmě je nutné brát na zřetel rozdíly mezi lidmi a již zmiňovanou jedinečnost a neopakovatelnost člověka, jako jedince. Mezi nejohroženější lidi jsou kromě neurotiků, osob se slabou vůlí, osob se slabou odolností vůči stresu a zátěžím počítáni právě mladiství a děti. Nejen kvůli problémům působeným pubertou, školou a okolím, ale i celkově díky tomu, že čím je nižší věk, kdy dítě, nebo mladistvý drogu užije, tím rychleji se stává závislým. Fyzická závislost se také může vyskytnout ve formě vrozené, u dětí narkomanek, které v čase těhotenství užívají drogy.

3. *Faktory environmentální (prostředí)* – Urban dále uvádí, že se člověk především setkává s drogami jako člen primárních (rodina, přátelé) a sekundárních skupin (pracovní kolektiv, volnější společenství). A jako nejdůležitější vlivy spatřuje právě v těchto primárních skupinách, především v rodině. Jedná – li se o legální drogy, tak rodina má nesporně první místo ve vlivu na jedince (dítě, mladistvý). V případě přítomnosti alkoholu, nebo jiných drog, je tudíž velká pravděpodobnost, že dítě zkusí následovat cestu svých rodičů. Drogy a alkohol také často slouží jako únik před domácími problémy. V lepších případech si dítě vypěstuje k drogám a alkoholu přesně opačný – odmítavý postoj. K negativním faktorům ovlivňujícím děti a mládež patří rovněž špatné vztahy v rodině, nedostatek citových vazeb, přílišná autoritativnost, nebo naopak liberálnost ve výchově.

Nejen když selže rodina, se dítě a mladistvý dostává do vlivu také mimo rodinných skupin, nejčastěji skupin vrstevnických. Do vlivu často protispoločenských skupin se dostává i dítě a mladistvý ze sociálně uspořádané rodiny. Chce se podobat. Chce být jedním z nich. Tlak vrstevníků je jedním z velmi silných motivačních činitelů. Dále je to např. život na sídlišti – velká anonymita, nízká sociální kontrola, nedostatečné množství alternativ pro kvalitní trávení volného času apod.

4. *Faktory precipitační (podnět)* – Dále Urban uvádí, že aby člověk užil drogu, potřebuje jistý podnět, spouštěč. U dětí a mládeže jsou typické spouštěče zvědavost, nuda, problémy ve škole, v rodině, napodobování dospělých, ale i vrstevníků (vůdců nějakých

skupin). Silný vliv mají na děti a mladistvé taky média (televize, internet, film, rádio) a především pak neuvážlivá (nebo možná právě naopak pečlivě promyšlená a přesně zacílená) reklama. Dítě a mladý člověk nejčastěji po droze a alkoholu sáhne pod vlivem právě vrstevnické skupiny při řešení problémů doma, ve škole, ale v neposlední řadě také z nudy a touhy po novém, nevyzkoušeném pocitu, po risku, zábavě...

5. *Faktor frekvence (četnost)* – čili jak často se člověk do styku s drogou, alkoholem dostane. Pro mladé lidi představuje riziko prostředí, které je přesycené nabídkou drog a alkoholu. I z definice toxikomanie vyplývá, že čím více se dítě, nebo mladý člověk setkává s alkoholem a drogami, tím větší, je pravděpodobnost jeho možnosti stát se závislým.

3 PREVENCE UŽÍVÁNÍ ALKOHOLU U MLADISTVÝCH

V předešlých kapitolách jsme vymezili pojem prevence takto (Podle Hartla, Hartlové 2000) a doplňujeme podle Hroncové a Krause (2006).

Prevence – Předcházení nežádoucím jevům, nehodám, úrazům, nemocem atp.

Rozlišujeme tři druhy.

1. *Primární (univerzální, generální)*. Sleduje předcházení ohrožujícím situacím v celé sledované populaci. Týká se nejvšeobecnějších podmínek předcházení vzniku závislosti. Klade důraz na skupiny, které ještě nepřišly s drogou do kontaktu. Úlohou je ochránit jednotlivce před kontaktem s drogou a zabezpečit mu dostatek informací o následcích zneužívání drog a závislosti na nich. Realizací primární prevence by se měly stát rodina, škola a mimoškolní zařízení, media, ale i další instituce.

- Nespecifická – podporuje formy žádoucího chování obecně.
- Specifická – zaměřená proti konkrétnímu riziku. (Např. předcházení prvotnímu kontaktu jedince s drogou.)

2. *Sekundární (selektivní, adresná)*. Zaměřuje se na rizikovou skupinu zvláště ohroženou negativním jevem (Např. prevence požívání alkoholu mezi mládeží na sídlišti). Jde tedy také o vyhledání problému, který již vznikl a jeho léčbu. Jejím cílem je vrátit jedince do původního stavu a kontrolovat, aby nedocházelo k jeho selhání.

(<http://www.ped.muni.cz/wsedu/mu/drogy/BM/sek.htm>)

3. *Terciární*. Je cílena na jedince, u nichž se už negativní jev projevil, snaha o zmírnění následků problémového jevu, a také např. recidivě drogově závislých, nebo závislých na alkoholu. Za cíl má předcházet zhoršování stavu a zmenšit počet recidiv na co nejmenší číslo. Může mít i podobu tzv. „menšího zla“ např. Výměna injekčních jehel pro toxikomany. Uskutečňuje se na profesionální úrovni prostřednictvím odborníků a odborných pracovišť.

J.Hroncová (1996, s. 38) píše, že drogová závislost má mnoho příčin, a proto i těžiště prevence musí být vzájemně propojené na okruh „rodina – škola – volný čas“. Rozeberme nyní prevenci podle modelu J. Hroncové, podle toho, kde k ní dochází na další podskupiny a to prevence v rodině, prevence ve školách a prevenci mimo školu.

3.1 Prevence v rodině

K. Nešpor a L. Csémy (2003) uvádějí, že v rodině je základním pilířem prevence zneužívání alkoholu a drog důvěra a porozumění mezi dětmi a rodičem. Neboť dítě, které důvěřuje svým rodičům, bude jistě otevřenější k jejich radám a doporučením, naopak dítě, které ve svých rodičích nenachází důvěru, těžko bude brát rodičovské rady a ponaučení vážně.

Dále autoři uvádějí několik rad a principů, jak rodiče mohou získat, popřípadě upevnit důvěru svých potomků. Naprosto aktuálně a současně dávají rodičům ucelený soubor cenných rad, který je uplatnitelný v každodenním životě. Hovoří o tom, že rodiče by měli dětem naslouchat, např. když se dítě samo rozvypráví o problému, měli by vypnout televizi, odložit časopis. Rovněž nabádají k tomu, aby rodiče pozorně sledovali i mimo verbální složku projevu dítěte, a to i s důrazem na tón hlasu a podobně. Velmi důležité je, pro získání důvěry, také dítě povzbuzovat, aby s rodičem mluvil a při tom se ho moc nevyptávat a dávat pozor na to, co dítě chce sdělit.

K. Nešpor dále konkretizuje, jak s dítětem mluvit o alkoholu a drogách. Autor upozorňuje na fakt, že děti a mládež (především) mají mnohdy ohledně konzumace alkoholu a drog značně zkreslenou a iluzorní představu, která se často zakládá na mýtech a polopravdách. Děti, jsou často přesvědčeni, že jim rodiče ukazují „strašáka v poli“ a nevnímají nebezpečí alkoholu a drog, jako konkrétní a blízké. Často argumentují svou svobodou a dospělostí, ale neuvědomují si fakt, že drogy a alkohol právě svobodu berou. Závislost na drogách může být horší, než totalitní režimy. Dospělost není otázkou věku, ale sociální vyzrálosti a schopnosti být zodpovědný za své činy a jejich následky. Dospělost může znamenat více než číslici v občanském průkazu, také schopnost postarat se o sebe sama, vyznat se v životě a dorozumět se s ostatními. Zvláště dospívající mládež může nabýt dojmu, „že pijí, nebo fetují prostě všichni.“ Jde tedy spíše o to, s kým se mladí stýkají. V jakém prostředí se pohybují a např. v jaké partě jsou.

Nejdůležitějším prvkem jistě je, aby důvody, proč alkohol nekonzumovat a i ostatním drogám se vyhýbat mladí lidé pochopili a vzali si je za své.

K. Nešpor (2003, s. 15 - 16) dále doporučuje na podporu primární prevence v rodině stanovit jistá pevná rodinná pravidla, která dětem dávají jisté „mantinely“, které v podstatě dítě a mladého člověka neomezují, ale dávají mu životní prostor v jistotě. Děti potřebují pravidla, potřebují jistoty, které jim skýtají. Mylný je názor, že děti žádná pravidla neočekávají a nepotřebují. Sám autor označuje tento soubor, jako „Zdravá pravidla v rodině.“ (týkající se prevence zneužívání alkoholu a drog).

- *Pravidlo „žádný alkohol nebo drogy u nezletilých“.* Pravidlo, které má velmi dobré lékařské zdůvodnění. Vyvíjející se organismus je po tělesné i duševní stránce ohrožen alkoholem a drogou mnohem víc. Toto pravidlo je třeba dítěti nebo dospívajícímu člověku vysvětlit takovým způsobem, aby pochopili, že jej má chránit, ne ho zbytečně omezovat.
- *Pravidlo předem daných a logicky souvisejících důsledků porušení pravidla.* Dítě, nebo mladý člověk, by měl vědět, co bude následovat, pokud se napije nebo bude brát drogy.(např. snížení nebo pozastavení kapesného, domácí vězení, zákaz návštěvy riskantních večírků, nebo jiná forma trestu). Je správné dítěti vysvětlit souvislost mezi jeho porušením pravidla a zákazem.
- *Pravidlo neústupnosti vůči vydírání.* Pláč, ani výčitky typu „Ty mi nevěříš!“ by neměly rodiče zviklat v jejich rozhodnutí. Je třeba dítěti vysvětlit, že rodiče jsou za ně zodpovědní, a tedy nemohou svou zodpovědnost prostě odložit.
- *Pravidlo práva na kontrolu:* Neostýchejte se zkontrolovat, kde dítě skutečně je, a jestli plní předem dohodnutá pravidla.
- *Pravidlo informovanosti:* Rodiče musí být připraveni o alkoholu a drogách diskutovat, musí si opatřit potřebné informace, aby vždy věděli více než dítě. V diskusích ovšem musí trvat na základním pravidle „žádný alkohol a drogy nezletilým“. Dítě se může v rozumné míře na vytváření pravidel podílet - stanou se pro ně přijatelnější. O pravidlech by se nemělo vyjednávat, když byla porušena.

Samotné utvoření a dodržování těchto pravidel není veškerou preventivní činností, která může být v rodinách vykonávána. Nešpor (2003, s. 16) dále hovoří o tom, že by se rodič měl stát „nositelům hodnot a vzorem pro dítě.“ Neboť rodiče tak mají další nezanedbatelný vliv na utváření hodnotového systému dětí a mládeže. Existuje řada hodnot, které pomáhají dítěti a mladým lidem odmítat alkohol a jiné drogy. Mezi ně patří:

- Pravdivé přesvědčení o škodlivosti alkoholu a jiných drog.
- Důraz na svobodu a svobodné rozhodování (především tam, kde je konzumace alkoholu a drog rozšířena).
- Respekt a podpora tělesného a duševního zdraví
- Schopnost se ovládat a být odpovědný za své jednání. (např. rodiče nekonzumují alkoholické nápoje nebezpečným způsobem).
- Rodiče slouží dítěti, jako vzor ve hledání východisek z těžkých životních situací.

Dalším účinným zdrojem prevence zneužívání alkoholu a drog v rodině je zajisté posilování zdravého sebevědomí dítěte, neboť ti, kdo mají problémy s alkoholem a drogami mívají často problémy se sebevědomím. Zdravé sebevědomí může dítěti pomoci odmítat alkohol a drogy. Nešpor (2003) v publikaci také podává stručný a přehledný návod, jak pomoci dítěti vypěstovat zdravé sebevědomí. Nabádá rodiče, aby dítě chválili, a to nejen, když dosáhne úplného úspěchu, ale i když projeví opravdovou snahu. Rodiče by měli také pomáhat dítěti klást si realizovatelné cíle. Zklamání z neúspěchu z nedosaženého cíle by mohlo dítě deprimovat, a to by byla rána pro jeho sebevědomí. Na druhou stranu je potřeba pomoci dítěti dát si cíle přiměřeně obtížné, aby při jejich dosahování muselo vynaložit přiměřenou snahu. Když dítě udělá něco špatně, měli by rodiče kritizovat konkrétní chybu, ne dítě, jako takové. Posilování sebevědomí dítěte by mohlo vést k dojmu, že rodiče musí chtít, aby z jejich dítěte byl absolutně bezchybný člověk. Je ovšem důležité, aby si rodiče i děti byli vědomi svých chyb a dovedli s nimi pracovat. Dítě by mělo dostávat jistý díl odpovědnosti, aby bylo schopno přijímat odpovědnost nejen za svěřené úkoly, ale později hlavně samo za sebe. Jednou z nejdůležitějších položek prevence zneužívání alkoholu a drog v rodině je to, že rodiče by měli dítěti jasně dávat najevo, že ho mají rádi.

3.2 Prevence ve školách

Je nezbytně nutné, aby na prevenci užívání alkoholu a drog participovalo kromě rodin také školství. Problematika alkoholu a drog by se měla stát součástí výchovy, vyučování a ostatních školních aktivit. Školní prevence by se měla opírat o vytvoření postojů, schopností a dovedností, které by si měli děti a mládež osvojit.

Prevence, která se provádí na našich školách se odvíjí od Minimálního preventivního programu pro školy a školská zařízení v oblasti zneužívání návykových látek a dalších sociálně patologických jevů u dětí a mládeže. Je systémovým prvkem v realizaci preventivních aktivit na základních, středních a speciálních školách, ve školských zařízeních pro výchovu mimo vyučování a školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče. Jeho realizace je pro každou školu a každé uvedené zařízení závazné a podléhá kontrole České školní inspekce. (Metodický pokyn MŠMT k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže, Č.j.: 14 514/2000 – 51. Věstník MŠMT ČR, 2000, roč. 56, č. 10, s. 13).

Tento minimální program vymezuje jistý metodický rámec, ve kterém školy a školská zařízení zpracovávají své programy protidrogové prevence. Nachází se zde upozornění na východiska vztahující se k aktuálnímu stavu prevence alkoholu a drog na školách a školských zařízeních a na základě tohoto zjištění utváří cíl svého preventivního působení. Definuje metodologické principy pro vypracování a realizaci pro programy minimální prevence užívání alkoholu a drog a dalších sociálně patologických jevů v těchto zařízeních.

Cílem prevence ve školách je zvýšení odolnosti dětí a mládeže vůči sociálně patologickým jevům, v našem případě tedy zneužívání alkoholu a drog. Dílčím cílem je také snaha o snížení rizik a vlivů, které mohou ohrozit zdraví a vývoj mládeže. Zejména u návykových látek to znamená snižování jejich dostupnosti. Správná prevence by měla obsahovat také složku, která by ovlivnila děti a mladistvé a povzbudila je podporovat zdraví a zdravý styl života a plnohodnotné volnočasové aktivity.

Z. Konečná (2003, s. 40) uvádí, že efektivní prevence musí nutně obsahovat tři složky. Informační, postojovou a dovednostní. Aby byly tyto tři kategorie naplňovány, je nutno zajistit činnosti:

- Důsledné vzdělávání žáků, učitelů a ostatních pracovníků ve školství, osvěta rodičů v oblasti zdravého životního stylu, etické, morální a právní výchovy.
- Utváření postojů ke společnosti, zdravému životnímu stylu a zejména k zneužívání alkoholu a návykových látek u učitelů, rodičů a v neposlední řadě žáků.
- Vytváření dovedností v sociální komunikaci, zvládnutí sociálních vztahů a stresových situací žáků a učitelů, dovedností odmítat alkohol a návykové látky.
- Vytváření podmínek pro vzdělávací proces, kdy je minimalizováno nepříznivé ovlivňování rozvoje schopností a dovedností žáků.
- Vytváření důvěryhodných, a plnohodnotných poradenských služeb pro žáky, učitele a rodiče, které jsou pro ně dosažitelné, akceptovatelné a jim blízké.
- Dostatečnou nabídku hodnotných volnočasových aktivit
- Přiměřená represe

Minimální preventivní program navazuje na platné vzdělávací dokumenty (Standard základního vzdělávání a Standard vzdělávání ve čtyřletém gymnáziu) a školní vzdělávací programy (např. Obecná škola, Národní škola a Základní škola), v nichž je zakomponována oblast zdravého životního stylu, která obsahuje prevenci zneužívání alkoholu a jiných návykových látek.

Minimální preventivní program je jednou ročně kontrolován a vyhodnocován. Sledována je jeho účinnost, tedy do jaké míry se plní stanovené cíle, ale také průběh, jak program postupoval. Měří se také efektivita jeho jednotlivých aktivit, které byly v rámci programu realizovány. (Metodický pokyn MŠMT k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže, Č.j.: 14 514/2000 – 51. Věstník MŠMT ČR, 2000, roč. 56, č. 10, s. 13).

Pro naši práci je důležité konkrétní vymezení preventivního programu pro 2. stupeň ZŠ a školy střední, protože do tohoto věkového segmentu zapadá náš výzkumný vzorek ve výzkumu. MŠMT vydalo Vybrané termíny primární prevence, a ty definují, co by

jednotlivé preventivní programy škol a školských zařízení neměly v žádném případě opomíjet.

3.3 Prevence mimo školu

Tato oblast prevence není zdaleka jen působištěm rodiny (proto také rodina dostala svůj prostor v samostatné kapitole), ale je prostorem, ve kterém se střetává preventivní působení mnoha činitelů.

Rodiče často spoléhají na to, že škola samotná obstará prostředí bez alkoholu a drog. Škola na druhou stranu očekává, že rodiče budou sami vyvíjet v této oblasti aktivitu. Vždyť je to nejen v jejich vlastním zájmu. Ideálním stavem je spolupráce rodiny a školy, ovšem to je ideál, který není lehce dosažitelný.

Zájmová činnost, je velkým prostorem pro preventivní působení. Hroncová (2006) uvádí, že významným faktorem v prevenci zneužívání alkoholu a drog u mládeže je zájmová činnost, potažmo kvalitní využití volného času. Zájmová činnost u dětí a mládeže je ovlivňována věkem, psychickou a fyzickou zralostí, pohlavím sociálním prostředím a dalšími vlivy. Zájmy jsou nejčastěji vyvolávány potřebami a umožňují jejich uspokojení a tím mohou vznikat další potřeby. Souvisí s celkovým zaměřením osobnosti a je možno je charakterizovat, jako stálé snahy zajímat se činnostmi, nebo věcmi, které člověka upoutávají (jak po stránce zájmové, tak emocionální). Pávková (1999, s. 63) rozděluje zájmy na: „, aktivační, motivační, hluboké, povrchní, trvalé, dočasné, jednostranné, mnohostranné, žádoucí, nežádoucí apod.“

Do prevence zneužívání alkoholu a drog u dětí a mládeže jsou velmi výrazně zapojeny centra volného času, domovy dětí a mládeže a jiné organizace zabývající se využitím volného času dětí a mládeže. Do této kategorie rovněž spadá SKM Zlín. V této souvislosti je nejzřetelnější propojení skrze Nealkodiskotéku, která „učí“ návštěvníky „bavit se“ bez alkoholu, či drog. Ukázat mládeži alternativní možnost zábavy, která není podpořena ani alkoholem, ani drogami, je prostředek prevence, který také využívají organizace tohoto typu, SKM Zlín nevyjímaje.

3.4 Právní normy

Děti a mladiství jsou před alkoholem, drogami a jinými návykovými látkami chráněni nejen prevencí, ve všech složkách, ale ve velké míře také zákony, právními normami a v neposlední řadě také Úmluvou o právech dítěte.

V ČR jsou děti a mladiství chráněni před alkoholem speciálně zákonem č. 140/1961 Sb., který postihuje v § 188a šíření toxikomanie jako trestný čin. A § 218 Podávání alkoholických nápojů mládeži stanoví: "Kdo opakovaně nebo ve větší míře podává osobě mladší než osmnáct let alkoholické nápoje, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok."

Zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů. V tomto zákoně se ve druhé části uvádí:

Prostředky ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi a povinnosti organizací a občanů

§2 Způsob ochrany

Ochrana před alkoholismem a jinými toxikomaniemi včetně kouření se uskutečňuje zejména výchovou, omezujícími opatřeními, ošetřením v protialkoholní záchytné stanici, léčebně preventivní péčí, sociální péčí, ukládáním pokut podle tohoto zákona a postihem podle jiných právních předpisů.

§3 Výchova

Výchova k ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi včetně kouření se uskutečňuje zejména:

a) objasňováním škodlivosti nadměrného nebo jinak škodlivého požívání alkoholických nápojů, užívání jiných návykových látek a kouření

b) vzděláváním a působením na děti a mládež ve školách a školských zařízeních zaměřeném na škodlivost požívání alkoholických nápojů, užívání jiných návykových látek a kouření

c) vysvětlováním zásad zdravého způsobu života a vedením ke zdraví prospěšnému využívání volného času dětí, mládeže a dospělých

d) propagací požívání nealkoholických nápojů.

I Úmluva o právech dítěte pamatuje na ochranu dětí a mládeže před alkoholem a jinými návykovými látkami. A to konkrétně v článku 33, ve kterém se uvádí: „Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, přijímají všechna nezbytná opatření, včetně zákonodárných, správních, sociálních a kulturních opatření, k ochraně dětí před nezákonným užíváním narkotických a psychotropních látek definovaných příslušnými mezinárodními smlouvami a k zabránění využívání dětí při jejich nezákonné výrobě a obchodování s těmito látkami.“

II. PRAKTICKÁ ČÁST

1 PROJEKT VÝZKUMU

1.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je zjistit, jaké jsou postoje účastníků volnočasových aktivit Salesiánského klubu mládeže Zlín k alkoholu.

Dílním cílem výzkumu je zjistit:

- Zda mladiství ochutnali alkoholický nápoj
- Jestli konzumují alkoholické nápoje v současnosti
- Při jakých příležitostech u mladistvých ke konzumaci alkoholu dochází
- S kým mladiství alkohol konzumují (např. sami, s rodiči, kamarády, či někým jiným.)
- Jak často mladiství alkohol konzumují (zda nepravidelně, jednou za týden, či měsíčně).
- Z jakých zdrojů je u mladistvých konzumace alkoholu financována
- Zda a jak ovlivňuje činnost SKM Zlín konzumaci alkoholu u účastníků volnočasových aktivit, které klub pořádá.
- Zda a jak ovlivňuje nealkodischow především postoj mladistvých k užívání alkoholu.
- Jestli si respondenti myslí, že aktivity SKM Zlín přispívají k preventivní činnosti v oblasti vztahu mladistvých k alkoholu.

1.2 Metody výzkumu

Pojmový aparát

K vědeckému popisu zkoumané reality budeme používat tento pojmový aparát.

Speciální pojmy

Alkohol, alkoholický nápoj

Alkohol – obecný termín pro ethylalkohol, molekulu, která vzniká při kvašení cukrů. Patří mezi látky, které ovlivňují psychiku člověka.

Alkoholický nápoj – nápoj, který se vyznačuje různým obsahem ethanolu. Jeho požití způsobuje v menších dávkách (v závislosti na metabolismu jedince) uvolnění a euforické stavy, ve větších dávkách útlum, nevolnost až otravu. Obsahují více než 0,75 objemového procenta alkoholu.

Salesiánský klub mládeže Zlín (SKM Zlín)

Salesiánský klub mládeže je občanské sdružení, které nabízí všem bez rozdílu původu, vyznání a náboženského přesvědčení smysluplné prožití volného času. Základem pedagogické činnosti je Preventivní výchovný systém Dona Bosca.

Volnočasové aktivity SKM Zlín.

Aktivity, které nabízí SKM Zlín svým klientům.

„*Klub mládeže*“ - Klub pro děti a mládež je nízkoprahové zařízení s pestrou nabídkou prožití volného času.

„*Nealkodischoshow*“ - je aktivita SKM Zlín, která nabízí mladým lidem, především ve věku 14 – 17 let zábavu, která je jim blízká, je moderní a atraktivní a přitom v bezpečném prostředí, bez alkoholu a drog. Na diskotéce se nepodávají alkoholické nápoje, ani jiné omamné látky a nikdo není vpuštěn pod jejich vlivem.

Metody sběru dat a tvorba databáze

Faktografické údaje o respondentech a výroky respondentů jsme získali pomocí dotazníkové metody.

Účastníkům výzkumného šetření byl předán, nebo doručen anonymní dotazník vlastní konstrukce o 17 položkách.

položky *uzavřené*, například:

„Chutnal Ti alkoholický nápoj?

- a) ano, velmi chutnal
- b) nevím, chuť mi přišla neutrální
- c) ne, nechutnal“

položky *polozavřené* například:

„S kým nejčastěji konzumuješ alkoholické nápoje?

- d) sám
- e) s kamarády
- f) s rodiči
- g) s někým jiným (uved')....“

Uzavřené otázky v dotazníku převažovaly a měly tedy přesněji zacílit odpovědi respondenta.

Dále jsme použili položky *dichotomické*, které zjišťovaly fakta, například:

„Pohlaví (zakroužkuj)

- a) muž
- b) žena“

Při tvorbě dotazníku bylo využito nejen vlastních zkušeností, ale také zkušeností jiných dobrovolníků pracujících v SKM Zlín.

Dotazník prošel předvýzkumem, byl předložen několika respondentům, kteří hodnotili jeho srozumitelnost.

Dotazník, jako celek je dělen do 4 tematických částí.

V *první části* dotazníku jsme zjišťovali faktografické údaje (pohlaví a věk).

V *druhé části* dotazníku jsme zjišťovali, zda už někdy ve svém životě respondenti ochutnali alkoholické nápoje, pokud ano, v kolika letech, jaký druh alkoholu to byl (pivo, víno, destilát, nebo i kombinace) a zda jim alkoholické nápoje chutnaly.

Třetí část dotazníku je tvořena otázkami, které mají zjistit, zda respondenti konzumují i nadále alkoholické nápoje. Pokud ano, jak často je konzumují, při jakých příležitostech, s kým, v jaké společnosti a také to, z jakých zdrojů je tato konzumace financována.

Poslední *čtvrtá část* dotazníku obsahuje otázky, které mají spojitost s aktivitami SKM Zlín. Mají zjistit, kterých volnočasových aktivit se respondenti účastní. Také mají zjistit postoje respondentů k faktu, že na žádné z těchto aktivit se nepodávají alkoholické nápoje a nikdo není vpuštěn pod jejich vlivem.

Při úpravě dotazníku jsme vycházeli především z požadavku získat přehledné a ucelené informace. Abychom docílili co nejširšího spektra u výzkumného vzorku. Rozdávali jsme dotazníky ve většině aktivit SKM a také jsme využili emailu.

Položky dotazníku byly očíslovány a respondenti odpovídali zakroužkováním vybrané varianty odpovědi, popřípadě dopsáním.

1.3 Podmínky výzkumu

Charakteristika vzorku pokusných osob

Výzkum se uskutečnil v rozmezí od 20. 4. 2008 do 25. 4. 2008 na vzorku účastníků volnočasových aktivit SKM Zlín. Respondenti dostali tištěnou verzi dotazníku, kterou vyplňovali a obratem odevzdávali. Složení vzorku respondentů je uvedeno v tabulce 1, která vychází z první a druhé položky dotazníku.

Tabulka 1: Složení vzorku respondentů z hlediska věku a pohlaví

Pohlaví	Věk										Celkem	
	13		14		15		16		17			
	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
muži	1	1	18	18	11	11	6	6	4	4	40	40
ženy	4	4	24	24	22	22	8	8	2	2	60	60
Celkem	5	5	42	42	33	33	14	14	6	6	100	100

Mezi respondenty převládají ženy (60%) nad muži (40%). Většina respondentů (46%) je ve věkovém rozmezí 14 – 15 let.

Administrace dotazníku

Při rozdávání dotazníků respondentům jsme využili pomoci spolupracovníků a zaměstnanců SKM Zlín. Dotazníky byly rozdávány respondentům v klubu mládeže a na nealkodiskotéce. Tyto dvě aktivity totiž zahrnují největší část účastníků aktivit ve věku, který odpovídá žádanému výzkumnému vzorku. Pro větší přehlednost, jednodušší manipulaci jsme upravili dotazník tak, aby byly všechny položky umístěny na jednu stranu jednoho listu papíru.

Součástí úvodu dotazníku byly pokyny pro způsob vyplnění dotazníku, respondenti byli ujistěni o anonymitě a vědeckovýzkumném účelu dotazníku. Byli požádáni o pravdivé vyplnění všech otázek.

2 FREKVENČNÍ A DISTRIBUČNÍ ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT

Uspořádáno podle položek dotazníku.

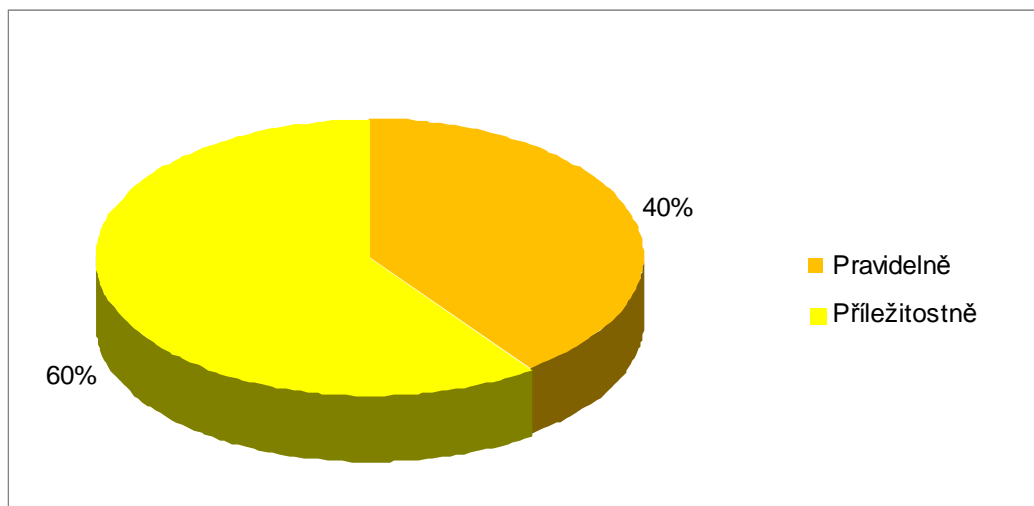
K položce 1 – 2:

Zjišťovali jsme strukturu vzorku respondentů z hlediska jejich věku a pohlaví, zjištěné údaje jsou zachyceny v tabulce 1 (Podmínky výzkumu 1.3, s. 44).

K položce 3:

Zajímalo nás, zda se respondenti účastní volnočasových aktivit SKM Zlín příležitostně, nebo pravidelně.

Graf č. 1: Složení vzorku respondentů, podle toho, zda se účastní volnočasových aktivit SKM Zlín příležitostně, nebo pravidelně.

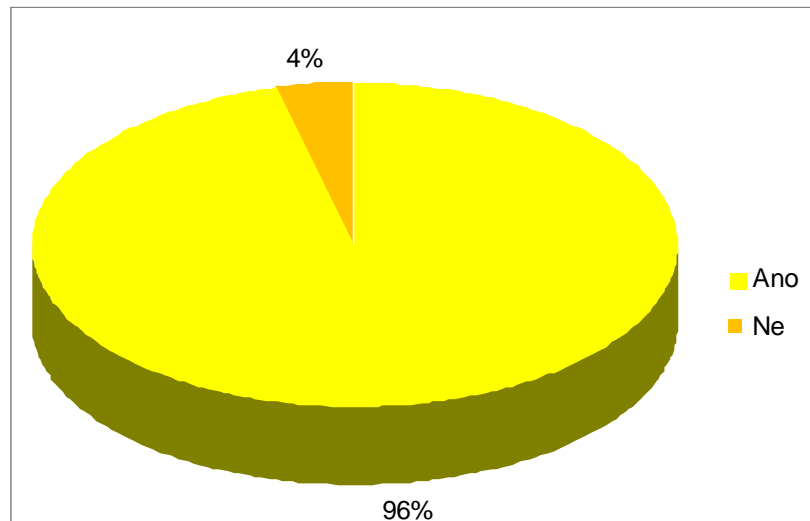

Nadpoloviční většina respondentů uvedla, že se účastní volnočasových aktivit SKM Zlín příležitostně. Tento fakt je dán tím, že část z těchto aktivit, které SKM Zlín nabízí, nemá závazný charakter. Klub mládeže i nealkodiskotéky jsou činnosti, které jsou volně přístupné komukoliv, kdo respektuje provozní řád SKM.

K položce 4:

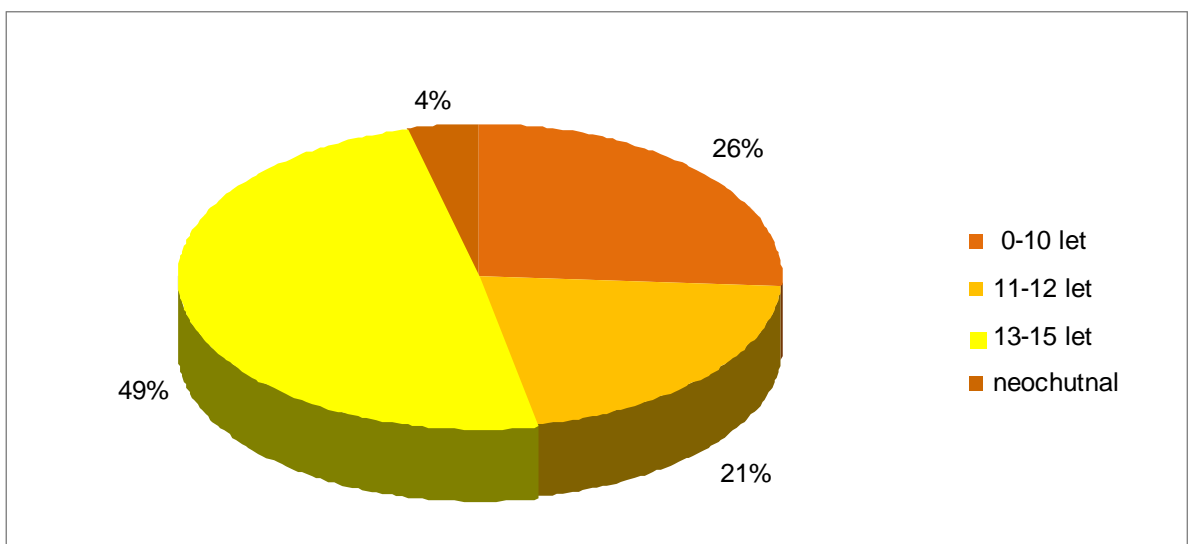
Zajímalo nás, zda respondenti již někdy ochutnali alkoholický nápoj a pokud tomu tak bylo, v kolika to bylo letech.

Graf č. 2a: Složení vzorku respondentů podle toho, zda již ochutnali alkoholický nápoj, či nikoli.

Ze sta dotazovaných ve věkovém rozmezí 13 – 17 let pouze čtyři odpověděli, že ještě neochutnali alkoholický nápoj.

Graf č. 2b: Složení vzorku respondentů podle věku, ve kterém ochutnali alkoholický nápoj.

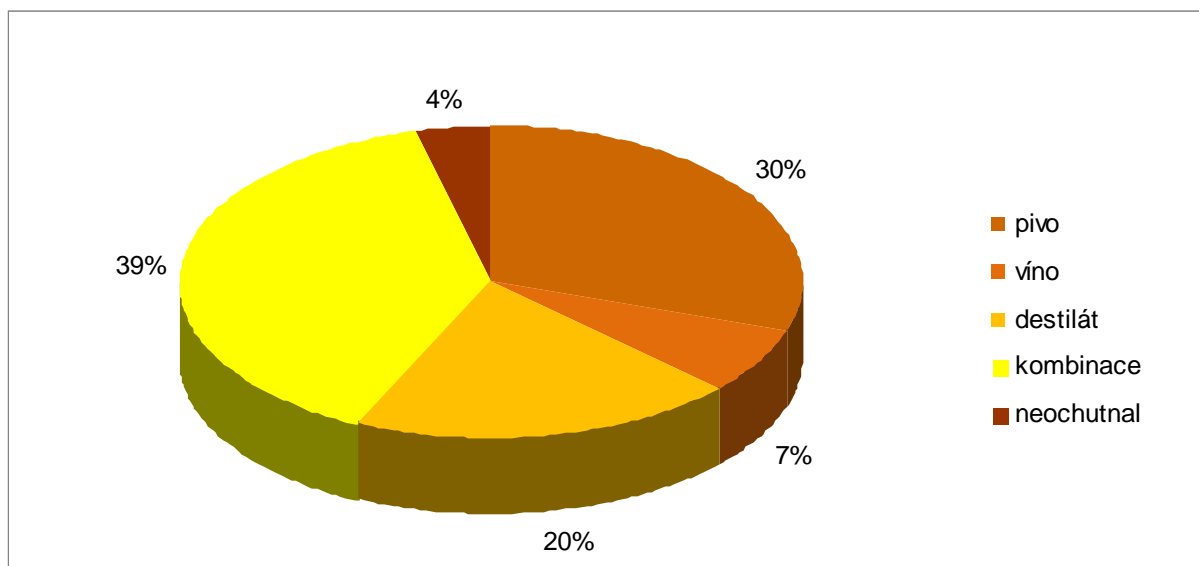

Nejvíce respondentů (49%) ochutnalo alkoholický nápoj v rozmezí mezi třináctým a patnáctým rokem života. Alarmující je počet respondentů (26%), kteří uvedli, že alkoholický nápoj ochutnali do věku deseti let. 21 % respondentů uvedlo, že ochutnalo poprvé alkoholický nápoj mezi jedenáctým a dvanáctým rokem. Zbývající 4 % respondentů, jsou ti, kteří uvedli, že alkoholický nápoj ještě neochutnali.

K položce 5:

Zajímalo nás, pokud respondenti již ochutnali alkoholický nápoj, o který druh alkoholického nápoje se jednalo.

Graf č. 3: Složení vzorku respondentů podle toho, který alkoholický nápoj ochutnali, jako první.

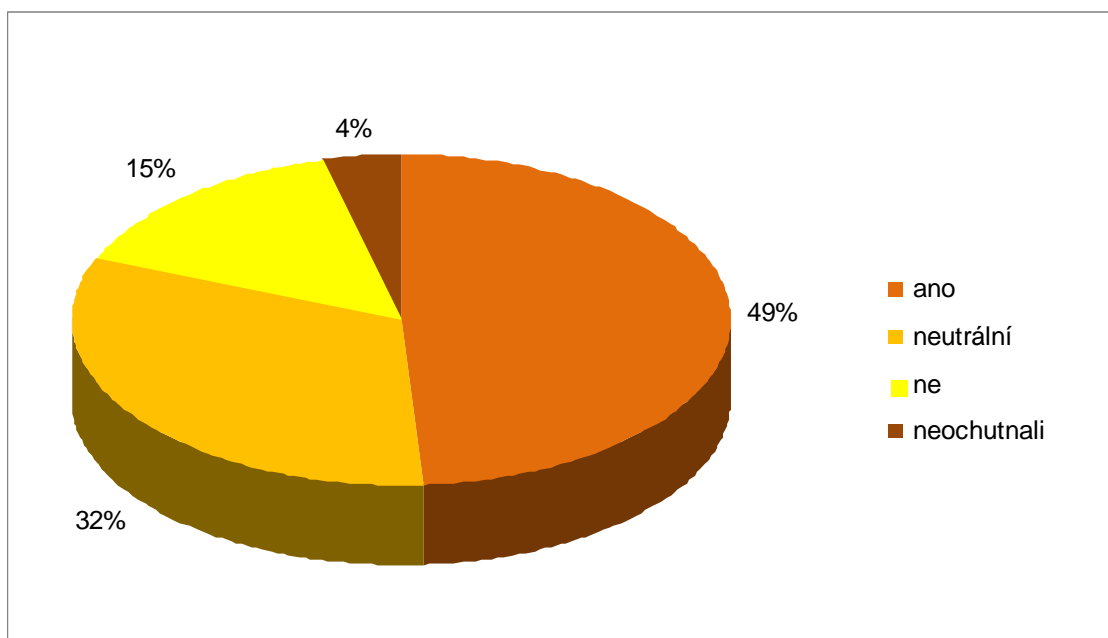

Nejvíce respondentů (39%) uvedlo, že jako první ochutnali kombinaci alkoholických nápojů. Populární a dostupné pivo ochutnalo jako první druh alkoholického nápoje 30% respondentů, destilát pak 20%. Pouze 7 % uvedlo, že jako první alkoholický nápoj ochutnali víno. Zbylé 4% jsou respondenti, kteří uvedli, že alkoholický nápoj neochutnali.

K položce 6:

Zajímalo nás, zda respondentům, kteří již alkoholický nápoj ochutnali, chutnal, nechutnal, nebo jim chuť přišla neutrální.

Graf č. 4: Složení vzorku respondentů podle toho, zda jim alkoholický nápoj chutnal, nechutnal, nebo jim chuť přišla neutrální. (Zohledněni jsou i ti, kteří uvedli, že alkoholický nápoj neochutnali).

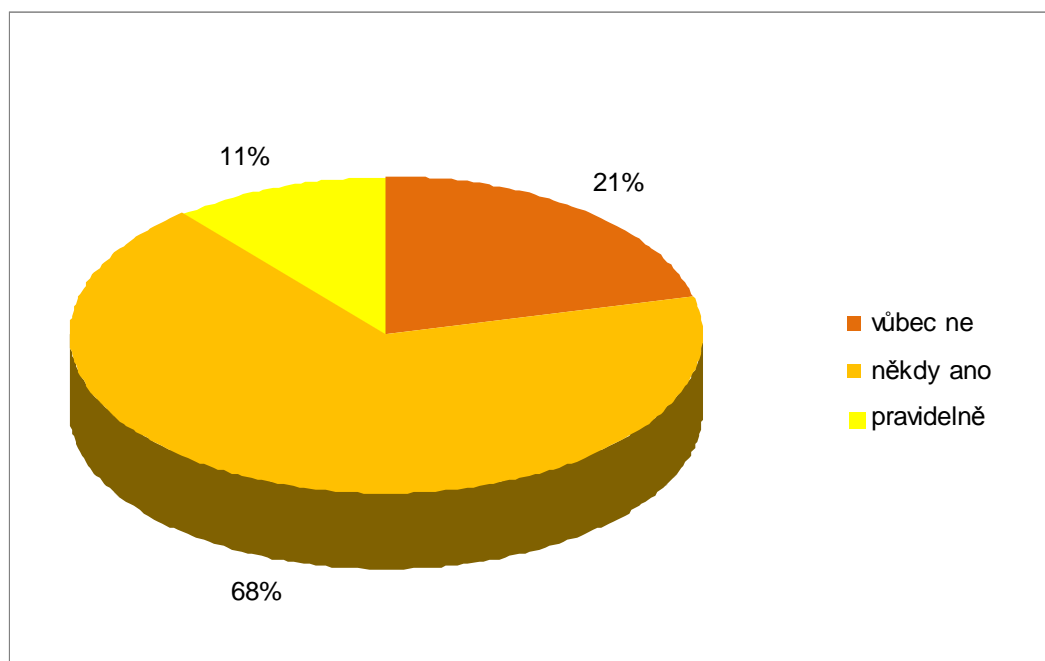

Nejvíce z dotazovaných respondentů (49%) odpovědělo, že jim alkoholický nápoj chutnal. 32% dotazovaným přišla chuť alkoholického nápoje neutrální a 15% respondentům alkoholický nápoj nechutnal. 4% respondentů uvedly, že alkoholický nápoj dosud neochutnaly.

K položce 7:

Zjišťovali jsme, zda respondenti konzumují v současné době alkoholické nápoje.

Graf č. 5: Složení vzorku respondentů zohledňující zda dotazovaní konzumují alkoholické nápoje.

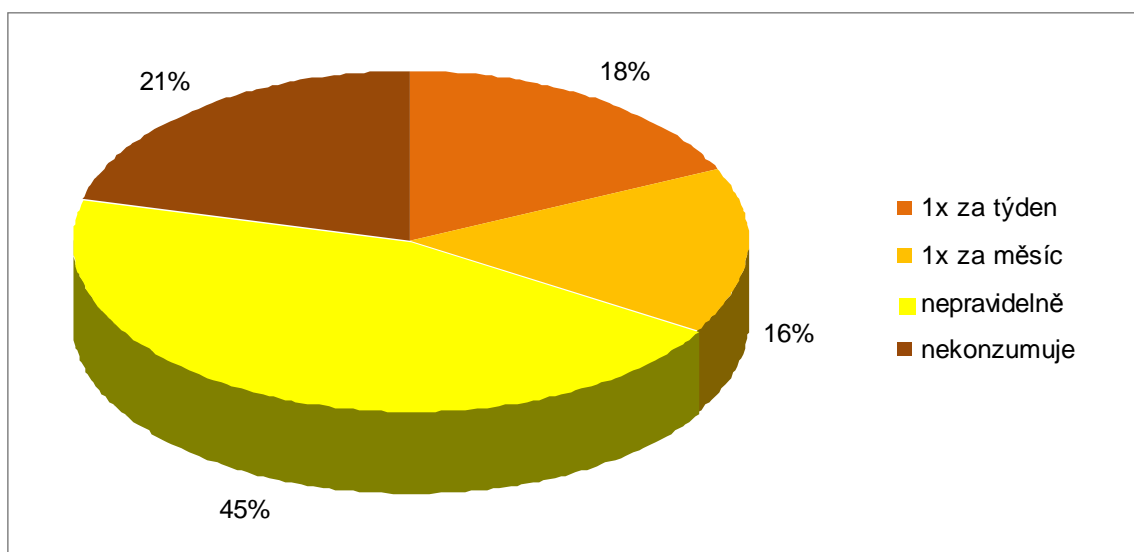

Téměř tři čtvrtiny (68%) dotazovaných uvedlo, že někdy konzumuje alkoholické nápoje. 11% respondentů odpovědělo, že alkoholické nápoje konzumuje pravidelně. Zajímavý je také počet respondentů (21%), kteří uvedli, že alkohol nepijí vůbec.

K položce 8:

Zajímalo nás, jak často alkohol konzumují respondenti, kteří uvedli, že v současné době konzumují.

Graf č. 6: Rozložení respondentů, podle toho, jak často konzumují alkoholické nápoje.

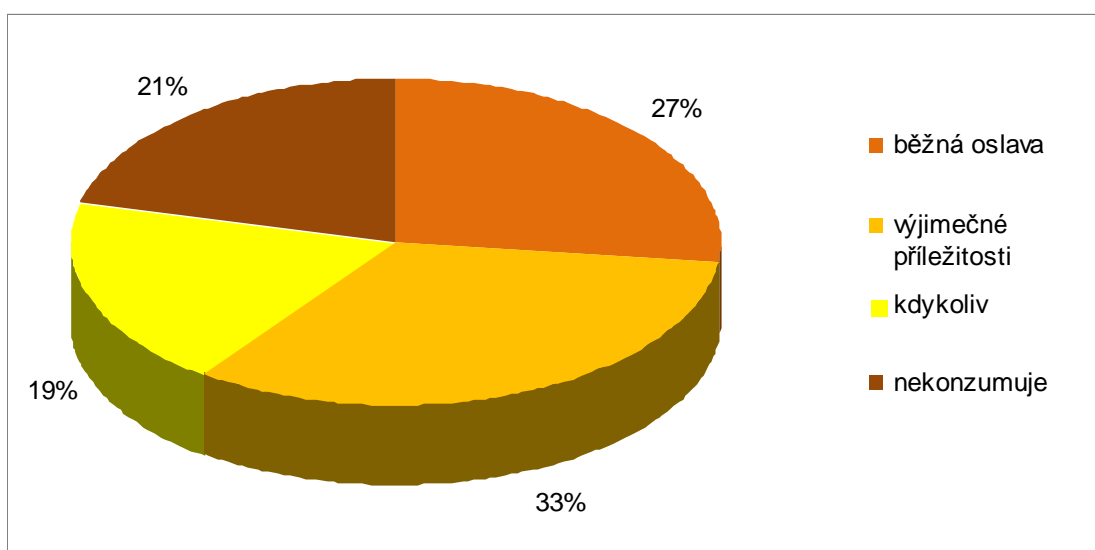

Téměř polovina z dotázaných respondentů (45%) konzumuje alkohol nepravidelně. Zajímavé je také to, že 21% z dotázaných uvedlo, že alkoholické nápoje ne Konzumují vůbec. Ovšem stejně zarážející je to, že 18% z dotázaných podle svých odpovědí konzumuje alkoholické nápoje 1 x týdně. Zbýlých 16% dotázaných konzumuje alkoholické nápoje 1 x do měsíce.

K položce 9:

Zjišťovali jsme při jakých příležitostech dotazovaní respondenti konzumují alkoholické nápoje.

Graf č. 7: Složení vzorku respondentů podle toho, při jakých příležitostech konzumují alkoholické nápoje.

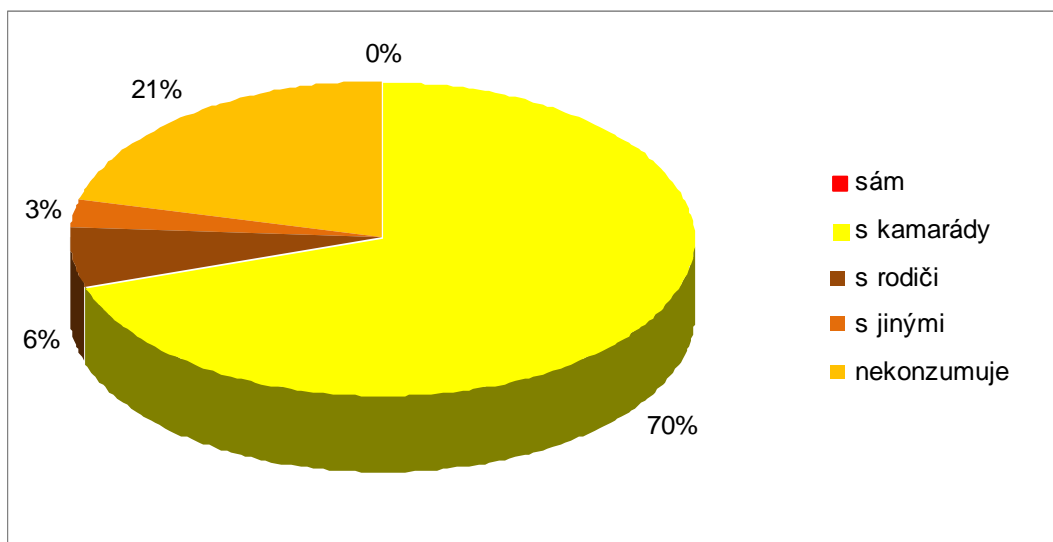

Zjistili jsme, že 33% respondentů konzumuje alkoholické nápoje ve výjimečných a ojedinělých situacích. Podobné jsou počty respondentů, kteří alkoholické nápoje ne Konzumují vůbec (21%) a těch, kteří ho konzumují kdykoliv, mají chuť (19%). Také počet respondentů, kteří konzumují alkoholické nápoje u příležitosti běžných oslav, je podobný a to sice 27%.

K položce 10:

Zajímalo nás, s kým nejčastěji respondenti konzumují alkoholické nápoje. Zda sami, s přáteli, rodiči, či někým jiným.

Graf č. 8: Složení respondentů podle toho, s kým nejčastěji konzumují alkoholické nápoje.

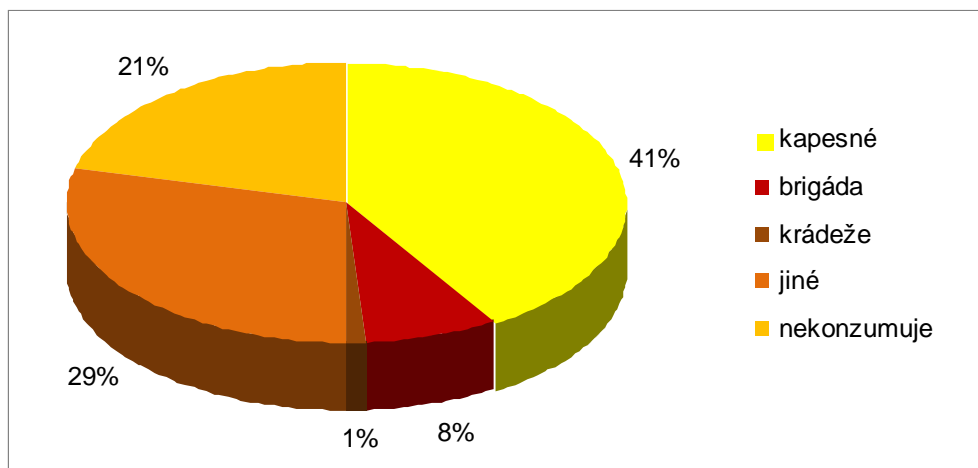

Zohlednili jsme, že 21% dotázaných respondentů uvádí, že alkoholické nápoje nekonzumuje. Nejvíce ze zbývajících dotazovaných, a to téměř tři čtvrtiny (70%) uvádí, že alkoholické nápoje konzumuje s kamarády. Zarážející je také to, že 6% uvedlo, že nejčastěji konzumují alkoholické nápoje s rodiči. Ve 3% uvedli dotazovaní, že nejčastěji konzumují alkoholické nápoje s někým jiným. Pouze 1 respondent doplnil, o koho se v tomto případě jedná. Uvedl, že nejčastěji konzumuje alkoholické nápoje s bratrem. Nikdo z respondentů neuvedl, že by požíval alkoholické nápoje nejčastěji sám. Proto 0% v grafu.

K položce 11:

Zjišťovali jsme, z jakých zdrojů hradí respondenti svoji konzumaci alkoholických nápojů. Laicky řečeno: „Kde na to berou peníze.“

Graf č. 9: Složení vzorku respondentů podle toho, z jakých zdrojů hradí konzumaci alkoholických nápojů.

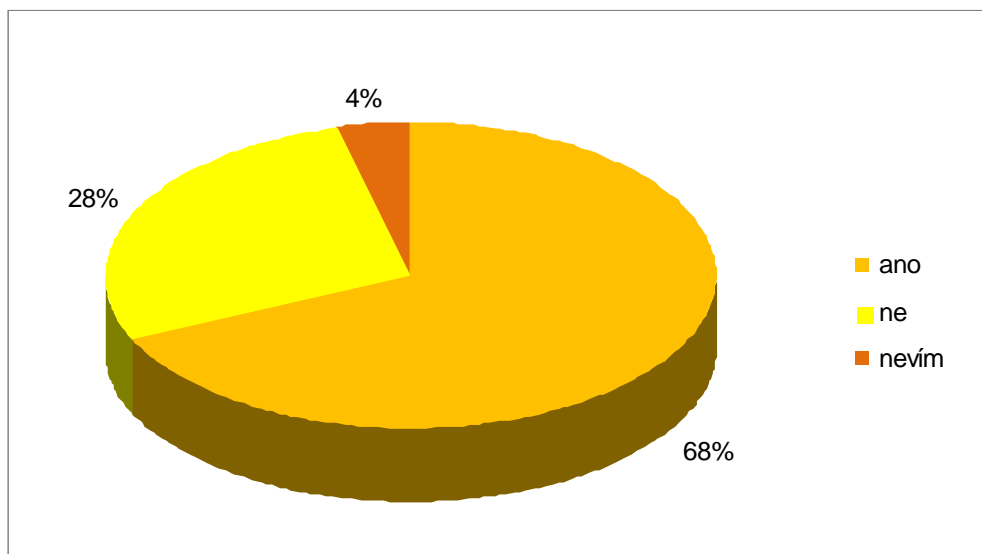

Při této položce jsme opět vzali v potaz, že 21% respondentů uvádí, že alkoholické nápoje nekonzumuje. 41% dotazovaných uvádí, že svou konzumaci alkoholu nejčastěji hradí z kapesného. 8% respondentů z našeho výzkumného vzorku hradí konzumaci alkoholických nápojů z brigád. 1 dotazovaný respondent (1%) odpověděl, že alkoholické nápoje nejčastěji hradí z krádeží. 29% uvedlo, že hradí konzumaci alkoholických nápojů z jiného zdroje. (Tady jsme měli na mysli např. když jsou pozváni).

K položce 12:

Zajímalo nás, zda respondenti byli někdy opilí. Jedná se o jejich subjektivní pocit.

Graf č. 10: Složení respondentů, podle toho, zda byli někdy opilí, nebo ne, nebo neví, jak se to pozná.

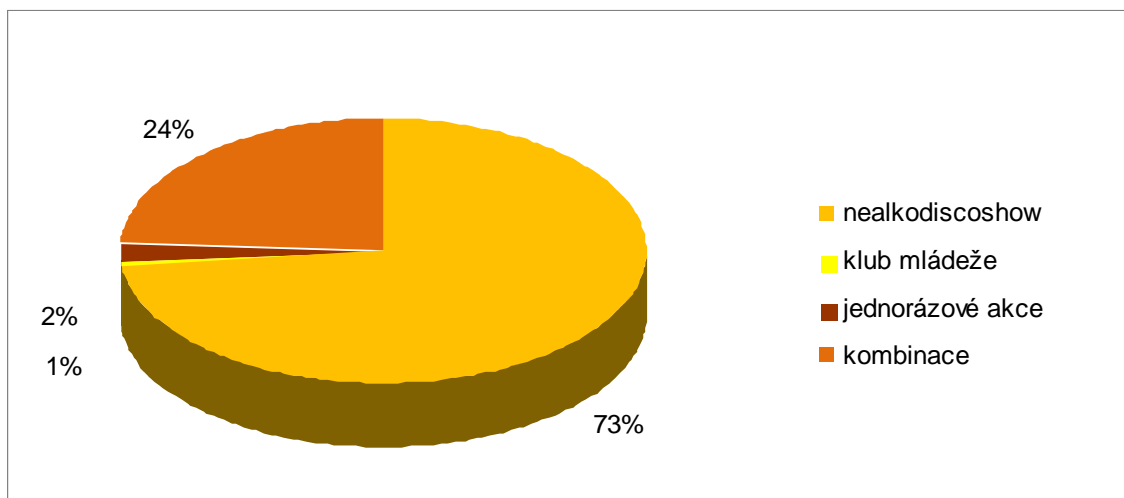

Na otázku: „Byl jsi někdy opilý/á?“ odpovědělo 68% dotazovaných, že ano. Když uvážíme, že ze sta našich dotazovaných pouze 4% neochutnalo alkohol, není 68%, kteří již byli opilí, až tak zarážející. 28% respondentů uvedlo, že ještě nikdy opilí nebyli. Těch, kteří odpověděli, že „neví, jak se to pozná“ byla 4%.

K položce 13:

V této položce jsme zjišťovali, kterých konkrétních volnočasových aktivit SKM Zlín se respondenti účastní.

Graf č. 11: Složení vzorku respondentů, podle toho, kterých volnočasových aktivit SKM Zlín se účastní.

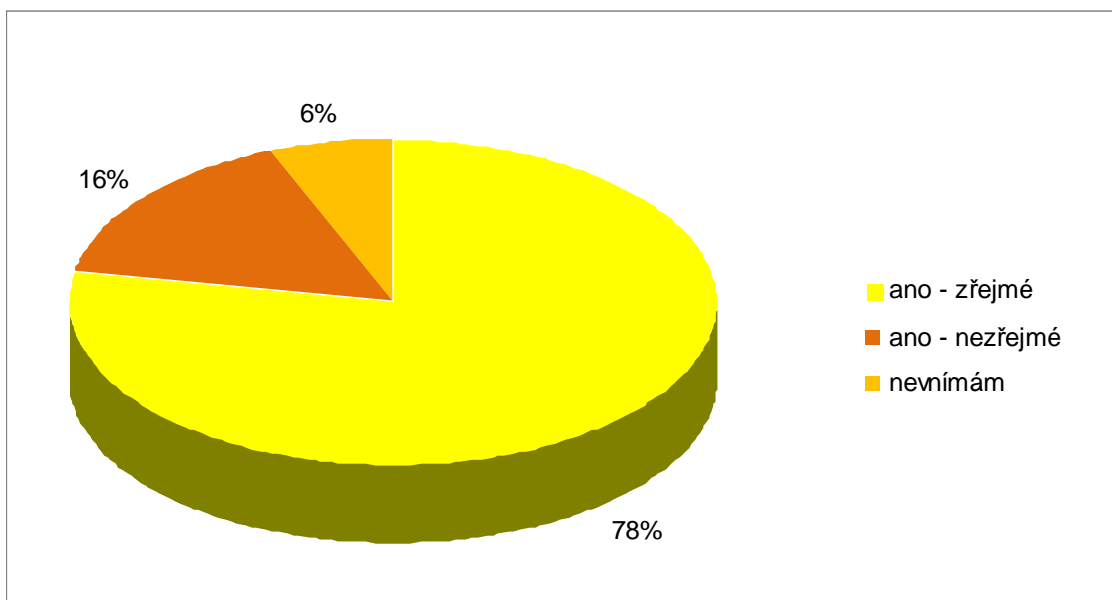

Zjistili jsme, že téměř tři čtvrtiny respondentů, přesně 73% z dotazovaných se účastní čistě Nealkodiscoshow, dalších 24% uvedlo, že se účastní kombinace volnočasových aktivit, které SKM Zlín pořádá. 1 dotazovaný, který představuje 1% uvedl, že se účastní pouze klubu mládeže a 2 dotazovaní (2%) pouze jednorázových akcí, jako např. výlety a podobně.

K položce 14:

Zajímalo nás, jestli respondenti sami vnímají fakt, že na žádné z volnočasových aktivit SKM Zlín se nepodávají alkoholické nápoje ani jiné omamné látky a nikdo není vpuštěn pod jejich vlivem.

Graf č. 12: Složení vzorku respondentů podle toho, zda si jsou vědomi faktu, že se na žádné z volnočasových aktivit SKM Zlín nepodávají alkoholické nápoje ani jiné omamné látky a nikdo není vpuštěn pod jejich vlivem.

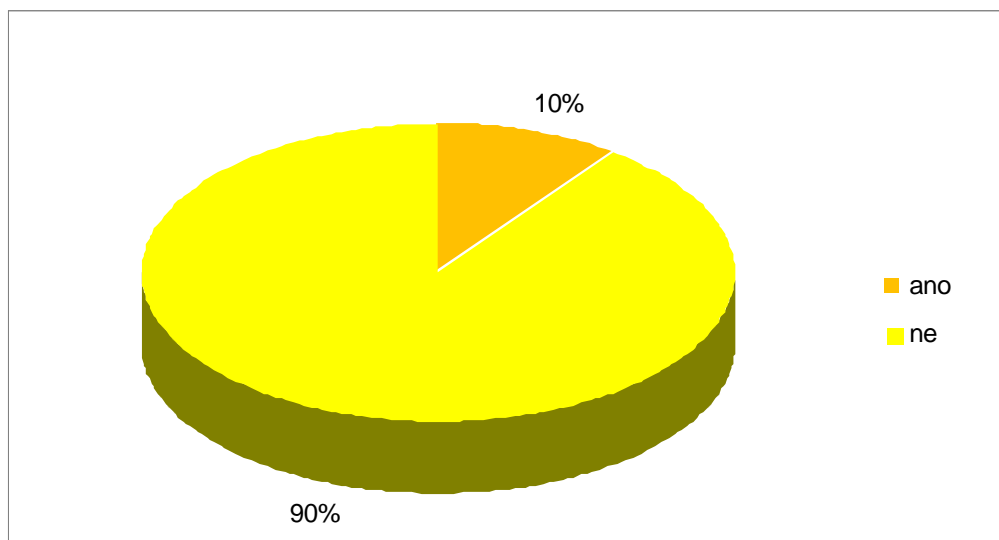

Podle 78% respondentů, je tento fakt zřejmý a vnímají ho tak. 16 % dotazovaných odpovědělo, že tento fakt vnímají, ale ne vždy je to zřejmé. Pouhých 6% dotazovaných respondentů odpovědělo, že si takového faktu nejsou nijak vědomi.

K položce 15:

V této položce jsme zjišťovali, zda si respondenti myslí, že „něco“ ztrácí, když se účastní volnočasových aktivit SKM Zlín, na kterých se nepodává alkohol, ani jiné omamné látky, a nikdo není vpuštěn pod jejich vlivem. Zajímalo nás, zda si myslí, že „něco“ ztrácí právě tím, že se „nemohou napít“.

Graf č. 13: Rozložení vzorku respondentů podle toho, zda si myslí, že „něco“ ztrácí tím, že se na volnočasových aktivitách SKM Zlín, kterých se účastní, nepodávají alkoholické nápoje a nikdo není vpuštěn pod jejich vlivem.

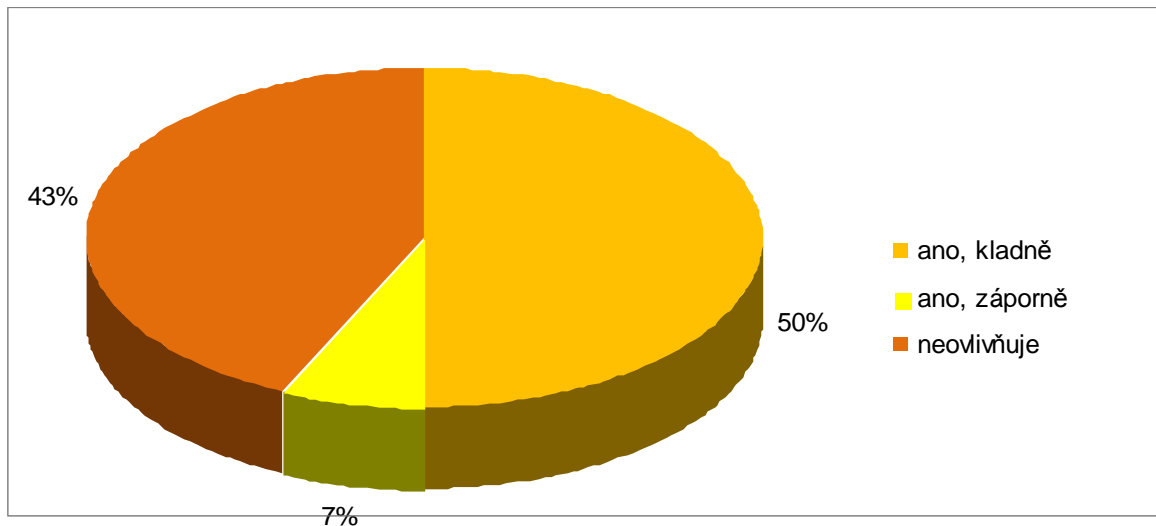

90% z respondentů uvedlo, že si myslí, že nic neztrácí tím, že se na volnočasových aktivitách SKM Zlín, kterých se účastní nepodávají alkoholické nápoje a nikdo není vpuštěn pod jejich vlivem. Uvedli, že se baví i tak. Zbýlých 10% uvedlo, že si myslí, že „něco“ ztrácí. Pouze 2 lidé tuto svou odpověď konkretizovali a odpověděli, že ztrácí „dobrý pocit“ a „srandu“.

K položce 16:

V této položce nás zajímalo, zda a jak ovlivňuje osobní život respondentů fakt, že se na volnočasových aktivitách SKM Zlín, kterých se účastní nepodávají alkoholické nápoje ani jiné omamné látky a nikdo není vpuštěn pod jejich vlivem.

Graf č. 14: Složení vzorku respondentů z hlediska, zda jejich osobní život ovlivňuje to, že se na volnočasových aktivitách SKM Zlín, který se účastní nepodávají alkoholické nápoje ani jiné omamné látky a nikdo není vpuštěn pod jejich vlivem.

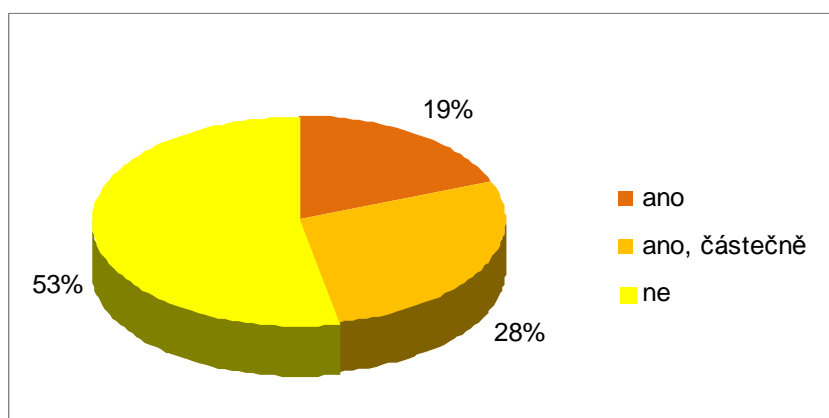

Přesná polovina respondentů 50% uvedla, že je fakt, že se na aktivitách SKM Zlín, kterých se účastní nepodává alkohol ani jiné omamné látky ovlivňuje pozitivně v osobním životě. (Např. uvědomili si, že se mohou bavit i bez alkoholu). 7% uvedlo, že je to naopak ovlivňuje záporně a 43% si myslí, že je tato skutečnost neovlivňuje vůbec.

K položce 17:

V poslední položce dotazníku jsme zjišťovali osobní názor respondentů, zda si myslí, že aktivity SKM Zlín přispívají k prevenci zneužívání alkoholu u mládeže.

Graf č. 15: Složení vzorku respondentů, podle toho, jaký mají názor na to, zda aktivity SKM Zlín přispívají k prevenci zneužívání alkoholu u mládeže.

Jak je z grafu patrné, 53% dotazovaných si myslí, že aktivity SKM Zlín nepřispívají k prevenci zneužívání alkoholu u mládeže. 19% je naopak přesvědčeno, že tyto aktivity přispívají k prevenci zneužívání alkoholických nápojů u mládeže. 28% je přesvědčeno, že tyto aktivity k prevenci přispívají částečně.

3 ODPOVĚDI NA OTÁZKY FORMULOVANÉ V DÍLČÍCH CÍLECH VÝZKUMU

(viz projekt výzkumu)

Dílčími cíli bylo zjistit:

- Prvním dílčím cílem bylo zjistit, zda mladiství ve výzkumném vzorku již ochutnali alkoholický nápoj.

Zjistili jsme, že 96% mladistvých ve věku 13 až 17 let z výzkumného vzorku již v životě ochutnali alkoholický nápoj. Pouhá 4 % uvedla, že alkoholický nápoj ještě neochutnala.

- Dalším dílčím bylo zjistit, zda tito mladí lidé z výzkumného vzorku v současnosti konzumují alkoholické nápoje.

Zjistili jsme, že 21% dotázaných uvedlo, že v současnosti vůbec nekonzumují alkoholické nápoje, za to 68 % respondentů tvrdí, že někdy alkoholické nápoje konzumují. A zarážejících 11% výzkumného vzorku konzumuje alkoholické nápoje pravidelně.

- Dále jsme zjišťovali, při jakých příležitostech u mladistvých ke konzumaci alkoholu dochází.

Výsledkem dotazníkového šetření je zjištění, že 21% dotazovaných alkoholické nápoje nekonzumuje vůbec, 33% respondentů podle svých odpovědí konzumuje pouze ve výjimečných situacích. Za to 27% alkoholické nápoje požívá při běžné oslavě a 19% uvedlo, že alkohol pije, kdykoliv má chuť.

- Dalším dílčím cílem bylo zjistit, s kým mladiství alkohol konzumují (např. sami, s rodiči, kamarády, či někým jiným.)

Z dotazníku vyplynulo, že nejčastěji mladiství účastníci volnočasových aktivit SKM Zlín konzumují alkoholické nápoje s kamarády (celých 70%), dalších 6% dotazovaných uvádí, že konzumuje alkohol s rodiči. 3 % respondentů uvádí jinou osobu, jako tu, se kterou konzumují alkoholické nápoje nejčastěji. Respondent, který tuto osobu konkretizoval, uvedl bratra. Nikdo z dotázaných neuvedl, že by konzumoval alkoholické nápoje nejčastěji sám. Zbýlých 21% uvádí, že alkoholické nápoje nekonzumuje vůbec.

- Dále jsme zjišťovali, jak často mladiství alkohol konzumují (zda nepravidelně, jednou za týden, či měsíčně).

Výsledkem našeho šetření je zjištění, že necelá polovina respondentů (45%) konzumuje alkoholické nápoje nepravidelně. Alarmujících 18% dotazovaných ve věku 13 – 17 let uvádí, že alkoholické nápoje konzumuje 1 x za týden. Stejně závažný je počet respondentů, kteří uvádějí, že konzumují alkoholické nápoje 1 x za měsíc. 21% respondentů alkoholické nápoje nekonzumuje.

- Dalším dílčím cílem bylo zjistit, z jakých zdrojů je u mladistvých konzumace alkoholu financována.

Zjistili jsme, že nejvíce respondentů (41%) hradí svoji konzumaci alkoholických nápojů z kapesného. 29% uvádí, že konzumaci alkoholických nápojů hradí z jiných zdrojů (např. „když je někdo pozve“). 21% stále uvádí, že alkoholické nápoje nekonzumuje vůbec. 8% hradí konzumaci alkoholických nápojů z brigád a 1% nejčastěji hradí svou konzumaci alkoholu z krádeží.

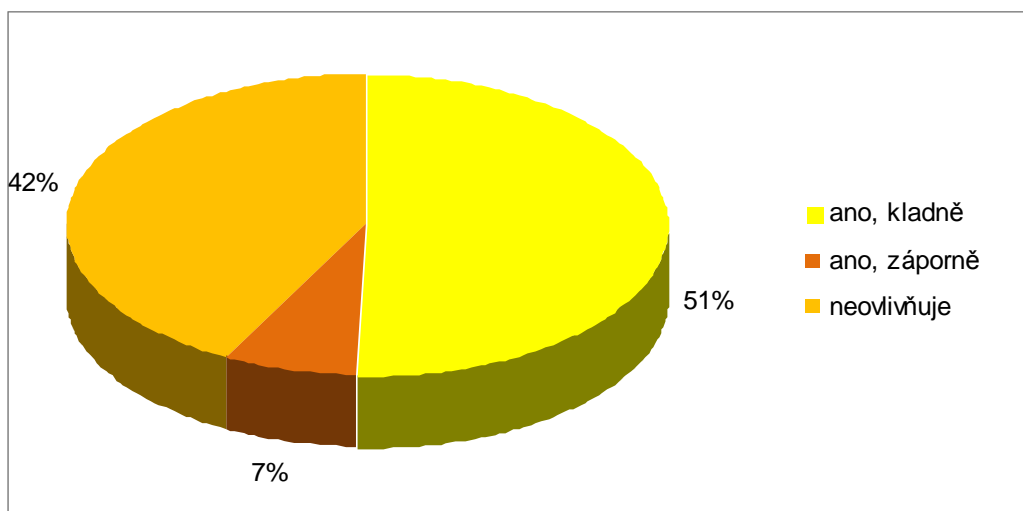
- Dalším a neméně významným dílčím cílem bylo zjistit, zda a jak ovlivňuje činnost SKM Zlín konzumaci alkoholu u účastníků volnočasových aktivit, které klub pořádá.

Dotazník nám přinesl tyto výsledky. Rovných 50% dotázaných uvedlo, že aktivity SKM Zlín, kterých se účastní, a na kterých se nepodávají alkoholické nápoje ani jiné omamné látky a nikdo není vpuštěn pod jejich vlivem, ovlivňují jejich osobní život kladně. (např. že si uvědomili, že se mohou bavit i bez alkoholu). 7% dotazovaných odpovědělo na stejnou otázku opačně, a to tak, že tyto aktivity ovlivňují jejich život záporně (např. že se „nemohou napít“). Zbylých 43% uvedlo, že je tyto aktivity nijak do osobního života (tedy i postojů) neovlivňují.

- Další dílčí cíl byl poněkud konkrétnější. Zajímalo nás zda a jak ovlivňuje nealkodiscoshow především postoj mladistvých k užívání alkoholu.

Využili jsme výsledků odpovědí otázek č. 13 a č. 16 a zjistili jsme vztah mezi tím, jak ovlivňují aktivity SKM Zlín, kde se nepodávají alkoholické nápoje a nikdo není vpuštěn pod jejich vlivem, ty respondenty, kteří uvedli, že se účastní nealkodiscoshow.

Graf č: 16 Složení respondentů, kteří se účastní nealkodiscoshow, podle toho, jak aktivity SKM Zlín ovlivňují jejich osobní život.

51% respondentů, kteří se účastní nealkodiscoshow uvádí, že je tato konkrétní aktivita SKM Zlín, na které se nepodávají alkoholické nápoje a nikdo není vpuštěn pod jejich vlivem, ovlivňuje kladně, do jejich osobního života (např. „uvědomili si, že se mohou bavit i bez alkoholu“). 7% si myslí opak, a to, že je nealkodiscoshow ovlivňuje záporně (např. „nemohou se napít“). A zbylých 42 % si myslí, že je nealkodiscoshow nijak neovlivňuje.

- Posledním dílčím cílem výzkumu bylo zjistit, jestli si respondenti myslí, že aktivity SKM Zlín přispívají k preventivní činnosti v oblasti vztahu mladistvých k alkoholu.

Z dotazníků jsme zjistili, že 53% respondentů si myslí, že aktivity SKM Zlín nepřispívají k preventivní činnosti v oblasti vztahu mladistvých k alkoholu. Ovšem 19% respondentů má zcela opačný názor a myslí si, že aktivity SKM Zlín přispívají k preventivní činnosti v oblasti vztahu mladistvých k alkoholu. 28% dotazovaných je přesvědčeno, že aktivity SKM Zlín přispívají k preventivní činnosti v oblasti vztahu mladistvých a alkoholu částečně.

ZÁVĚR

Alkoholismus u mládeže je významný nebezpečný společenský fenomén, kterým by se měli zajímat všichni, jimž blaho mládeže a společnosti není lhostejné.

Ve své bakalářské práci jsem se tomuto jevu systematicky věnoval jak v teoretické, tak i v praktické části. Musel jsem nahlédnout do odborné a pedagogické literatury, ze které jsem čerpal východiska pro teoretickou část své práce. Svým výzkumem jsem se pokusil zjistit a interpretovat, jaké postoje k alkoholu má mládež, která je účastníkem volnočasových aktivit SKM Zlín.

Přínosem výzkumného šetření bude, že zjištěnými výsledky se v Salesiánském klubu mládeže s ostatními spolupracovníky budeme zabývat tak, abychom je zakomponovali do výchovné a preventivní činnosti našeho sdružení. Potvrdilo se nám, že program nealkodiscoshow pozitivně ovlivňuje asi padesát procent účastníků, kteří byli respondenty mého výzkumu.

Vypracovávání bakalářské práce mě, jako studenta sociální pedagogiky, obohatilo nejen vědomostmi a výzkumnými dovednostmi, ale také po lidské stránce. I samotný výzkum mi pomohl přiblížit se k účastníkům volnočasových aktivit Salesiánského klubu mládeže Zlín. Uvědomil jsem si, že výchovná činnost v našem klubu má smysl a oprávněné místo v oblasti prevence nejen zneužívání alkoholu u mládeže.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Literární zdroje:

- [1] BOSCO, J. *Preventivní systém při výchově mládeže*. Torino: 1877.
- [2] FÜRST, M. *Psychologie*. Olomouc: Votobia, 1977. 263 s. ISBN 80-7198-199-0.
- [3] HARTL, P., HARTLOVÁ, H.: *Psychologický slovník*. Praha : Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X
- [4] HELLER, J., PECINOVSKÁ, O. a kol. (ed). *Závislost známá neznámá*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 1996.
- [5] HRONCOVÁ, J.: *Sociológia výchovy*. Banská Bystrica : 1996. ISBN 80-88825-37-7.
- HRONCOVÁ, J.; KRAUS, B. *Sociálna patológia pre sociálnych pracovníkov a pedagógov*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, 2006.
- [6] HYHLÍK, F., NAKONEČNÝ, M. *Malá encyklopedie současné psychologie*. Praha : SPN, 1973. 286 s.
- [7] KONEČNÁ, Z. *Postoje žáků II. Stupně ZŠ k alkoholu a možnosti prevence jeho zneužívání (se zaměřením na sportovní třídy)*. Diplomová práce. Olomouc : Univerzita Palackého, Pedagogická fakulta, 2003.
- [8] KŘÍŽKOVÁ, M. R. *Knih víry, naděje a lásky – 70 let působení salesiánů v Čechách a na Moravě*. Praha : Portál, 1996.
- [9] KVAPILÍK, J., SVOBODOVÁ, A. a kol. (ed). *Člověk a alkohol*. Praha : Avicenum, 1985.
- [10] NEŠPOR, K : *Alkohol, drogy a vaše děti : jak problémům předcházet, jak je včas rozpoznat, jak je zvládat*. Praha : Sportpropag : Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky 1994.

- [11] NEŠPOR, K., CSÉMY, L.: *Alkohol, drogy a vaše děti : jak problémům předcházet, jak je včas rozpoznat, jak je zvládat*. Páté revidované vydání, Praha, 2003
- NEŠPOR, K. *Alkohol a jiné návykové látky u dětí (Prevence v rodině)*. Časopis lékařů českých, 143, 2004, č. 8, s. 561 - 564.
- [12] PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. Praha Portál, 2005. ISBN 80-7367-047-X
- [13] PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. (ed). *Pedagogický slovník*. 3. Rozšířené a aktualizované vydání. Praha : Portál, 2001. 328 s. ISBN 80-7178-579-2
- [14] TRÁVNÍČEK, F. *Slovník jazyka českého*. Praha : Slovanské nakladatelství, 1952.
- [15] VRACOVSKÝ, J. *Chaloupky*. Paha : Portál, 2002. ISBN 80-7178-705-1
- [16] URBAN, E. *Toxikomanie*. Praha : Avicenum 1973

Metodický pokyn MŠMT k prevenci sociálně katolických jevů u dětí a mládeže, Č.j.: 14 514/2000 – 51. Věstník MŠMT ČR, 2000, roč. 56, č. 10, s. 13.

Úmluva o právech dítěte. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb.

Výroční správa SKM Zlín 2006

Zákon o sdružování občanů č. 83/1990 Sb.

Zákon č. 140/1961 Sb, trestní zákon.

Zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů

Internetové zdroje:

- [1] <http://www.abcsvatych.com/mesice/1/leden31.htm>
- [2] http://www.alkoholik.cz/alkohol_a_spolecnost.htm
- [3] http://www.alkoholik.cz/stadia_alkoholismu.htm
- [4] <http://www.ped.muni.cz/wsedu/mu/drogy/BM/sek.htm>
- [5] <http://www.sdb.cz/zakladatel-jan-bosco/>
- [6] <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/abuzus-abusus>
- [7] <http://www.zlin.sdb.cz/salesiani.php>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR Česká republika

ČSR Československá republika

MŠMT Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

SKM Salesiánský klub mládeže

ZŠ Základní škola

SEZNAM OBRÁZKŮ

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Složení vzorku respondentů z hlediska věku a pohlaví

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Složení vzorku respondentů, podle toho, zda se účastní volnočasových aktivit SKM Zlín příležitostně, nebo pravidelně.

Graf č. 2a: Složení vzorku respondentů podle toho, zda již ochutnali alkoholický nápoj, či nikoli.

Graf č. 2b: Složení vzorku respondentů podle věku, ve kterém ochutnali alkoholický nápoj.

Graf č. 3: Složení vzorku respondentů podle toho, který alkoholický nápoj ochutnali, jako první.

Graf č. 4: Složení vzorku respondentů podle toho, zda jim alkoholický nápoj chutnal, nechutnal, nebo jim chuť přišla neutrální. (Zohlednění jsou i ti, kteří uvedli, že alkoholický nápoj neochutnali).

Graf č. 5: Složení vzorku respondentů zohledňující zda dotazovaní konzumují alkoholické nápoje.

Graf č. 6: Rozložení respondentů, podle toho, jak často konzumují alkoholické nápoje.

Graf č. 7: Složení vzorku respondentů podle toho, při jakých příležitostech konzumují alkoholické nápoje.

Graf č. 8: Složení respondentů podle toho, s kým nejčastěji konzumují alkoholické nápoje.

Graf č. 9: Složení vzorku respondentů podle toho, z jakých zdrojů hradí konzumaci alkoholických nápojů.

Graf č. 10: Složení respondentů, podle toho, zda byli někdy opilí, nebo ne, nebo neví, jak se to pozná.

Graf č. 11: Složení vzorku respondentů, podle toho, kterých volnočasových aktivit SKM Zlín se účastní.

Graf č. 12: Složení vzorku respondentů podle toho, zda si jsou vědomi faktu, že se na žádné z volnočasových aktivit SKM Zlín nepodávají alkoholické nápoje ani jiné omamné látky a nikdo není vpuštěn pod jejich vlivem.

Graf č. 13: Rozložení vzorku respondentů podle toho, zda si myslí, že „něco“ ztrácí tím, že se na volnočasových aktivitách SKM Zlín, kterých se účastní, nepodávají alkoholické nápoje a nikdo není vpuštěn pod jejich vlivem.

Graf č. 14: Složení vzorku respondentů z hlediska, zda jejich osobní život ovlivňuje to, že se na volnočasových aktivitách SKM Zlín, který se účastní nepodávají alkoholické nápoje ani jiné omamné látky a nikdo není vpuštěn pod jejich vlivem.

Graf č. 15: Složení vzorku respondentů, podle toho, jaký mají názor na to, zda aktivity SKM Zlín přispívají k prevenci zneužívání alkoholu u mládeže.

Graf č. 16: Složení respondentů, kteří se účastní nealkodiscoshow, podle toho, jak aktivity SKM Zlín ovlivňují jejich osobní život.

Seznam Příloh

Příloha č. 1 - dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK